

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΕΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗΣ, ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, ΛΟΥΚΗΣ
ΣΑΒΒΙΔΗΣ, ΑΘΗΝΑ ΤΑΡΣΟΥΤΗ, ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ,
ΧΡΥΣ. ΖΙΤΣΑΙΑ, ΑΓΓΗ ΡΟΔΙΝΗ, ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ, Α.
ΠΕΡΝΑΡΗΣ, ΕΙΡΗΝΗ ΤΣΟΥΛΛΗ, ΚΥΡ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ,
ΚΛΑΙΡΗ ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ, ΜΥΡΤΙΩΤΙΣ ΣΑ, ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΠΕΡΙΔΟΥ,
Σ. ΣΚΙΠΗΣ, Γ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ, ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΜΕΤΑΞΑ, Γ.
ΒΑΛΕΤΑΣ, ΑΝΘΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

105

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος εκδότης : ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Άνδροκλέους 2, Λευκωσία.

Έτησία συνδρομή	£1,500 μίλς
Έτησία συνδρομή δια βιβλιοθήκες, σχολεία, οργανισμούς	£2,000 μίλς
Έτησία συνδρομή έξωτερικού	£2,500 μίλς
Τιμή τεύχους	£0,150 μίλς

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Κλισέ καὶ φωτογραφίες ἐπιστρέφονται.

Τὰ ἀνάτυπα πληρώνονται ἀπὸ τὸν συγγραφέα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ: Προσφώνηση	283
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: Έπίγραμμα γιά τὸ Μέγαρο «Λυκείου Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου»	283
★ Μαρία Π. Ἰωάννου (βιογραφικὸ)	284
Λ. ΣΑΒΒΙΔΗ: Μαρία Π. Ἰωάννου (σημείωμα)	285
Α. ΤΑΡΣΟΥΛΗ: Ἐνα ἀπόσπασμα	286
Μ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Δύο ἐξαιρετικαὶ ἀτθίδες στὴν Κύπρο (ἄρθρο)	287
ΧΡΥΣ. ΖΙΤΣΑΙΑ: Χαιρετισμός... (ποίημα)	288
Μ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Ὁμιλία ἐπὶ τῇ ἐγκαθιδρύσει τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς Κυθερνήσεως εἰς Ἀθήνας τὴν 20ὴν Ὀκτ. 1944	289
Α. ΡΟΔΙΝΗ: Ἡ προσφορά μου (ποίημα)	291
Π. ΝΙΡΒΑΝΑ: Τὰ μνημεῖα (χρονογράφημα)	292
Α. ΠΕΡΝΑΡΗ: Στὴν κα Μαρία Π. Ἰωάννου (ποίημα)	293
ΕἼΡ. ΤΣΟΥΛΛΗ: Δυὸ ποιήματα	294
Κ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ: Ἐξερεύνηση Σαλαμίνας (ποίημα)	294
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: Ἐπιστημονικὸς ἀπολογισμὸς τὸ 1968 στὴν Κύπρο	295
ΚΛ. ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ: Δυὸ ποιήματα	297
Κ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ: Τὸ ρομπὸτ ὁ Καροὺμπας (διήγημα)	298
ΜΥΡΤΙΩΤΙΣΣΑΣ: Χαρακτηρισμὸς	300
ΑΓΓ. ΠΙΕΡΙΔΟΥ: Ἡ λαϊκὴ τέχνη Καρπασίας (μελέτη)	301
Σ. ΣΚΙΠΗ: Ὕμνος στὴν Κύπρο (φωτοτυπία ποιημάτων)	303
★ Τὸ Θέατρο καὶ ἡ κα Μαρία Π. Ἰωάννου	306
★ Μερικὲς ἐπιστολὲς (Ν. Κλ. Λανίτη, Γ. Ἐμφιετζῆ καὶ φωτοτυπίες ἐπιστολῶν Κ. Οὐράνη καὶ Δ. Λιπέρτη)	308
Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: Ἐπίγραμμα στὸν Κυρ. Μάτση	311
Γ. ΑΒΑΝΙΤΑΚΗ: Πορτοκαλιὰ (μουσικὴ σύνθεση)	312

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ: Ἀντιγόνης Μεταξᾶ: Μαρία Π. Ἰωάννου — Κ. Χρυσάνθη: Ἡ ἀπονομή τοῦ Χρυσοῦ Σταυροῦ, τὸ «Εὐρετήριο» τοῦ Χρυσ. Κυπριανοῦ, Μιά ἐκδήλωση γιά τὸ Φ. Δέλφη, Μιά δωρεὰ στὸν Καραβᾶ, Τὸ τεῦχος γιά τὴν Μαρία Π. Ἰωάννου, Ὁ «Συνεργατιστής», Τὸ πρόγραμμα «Γιά τοὺς νέους», Οἱ κύπριοι σύεδροι, — Γ. Βαλέτας «Προσφώνηση σὲ συνεστίαση» — Παρασημοφορία τῆς κας Μ. Π. Ἰωάννου, Πιερίδειος Διαγωνισμὸς Διηγήματος — ΓΕΝΙΚΑ — Ἄ. Χρυσάνθη: Ἡ γατούλα μας (φωτογραφία).

Υπεύθυνος κατὰ τὸν νόμον: δρ Κ. Χρυσάνθης.

Τυπώθηκε στὰ Τυπογραφεῖα ΖΑΒΑΛΛΗ, Λευκωσία - Κύπρος.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

Πνευματική Όμάδα : ΦΡΙΞΟΣ ΒΡΑΧΑΣ, Κ. ΜΟΝΤΗΣ, ΤΑΚΗΣ ΦΥΛΑΚΤΟΥ,
Α. ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ, Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Γραμματέας : ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ Θ'

ΙΟΥΝΙΟΣ 1969

ΑΡ. 105

Η ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΞ. ΠΡΕΣΒΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΜΕΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ

Ἡ προσφορὰ τῆς Κυρίας Μαρίας Ἰωάννου εἶναι γνωστὴ εἰς ὅλους μας.

Τὸ Λύκειον Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου εἶναι ἔργον ἰδικόν τῆς.

Τὸ ἴδρυσεν ἡ ἰδία τὸ ἔτος 1930.

*Τὸ ἐπρωτοκόδησε διὰ λαμπροῦ κτιρίου, τὸ ὁποῖον στεγάζει καὶ φιλοξενεῖ πολ-
λὰς ἐκ τῶν πνευματικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων τῆς πόλεως τῆς Ἀμμο-
χώστου.*

*Τὸ διευθύνει ἐπὶ τεσσαράκοντα σχεδὸν ἔτη καὶ τὸ ἔχει καταστήσει κυφὲλην
πραγματικῆν, τεταγμένην εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ιδεωδῶν τοῦ ἔθνους.*

*Χάρις εἰς τὰς ἐμπνευσμένας καὶ ἀόκνους προσπάθειάς τῆς Κυρίας Μαρίας
Ἰωάννου, ἡ ἐθνωφελὴς δρασίς τοῦ Λυκείου εἶναι ἀδιάκοπος: Διδάσκει τοὺς ἐ-
θνικούς μας χοροὺς, παρουσιάζει ἀπὸ σκηπῆς ἔργα ἀρχαίων καὶ νέων Ἑλλήνων
συγγραφέων καὶ συντελεῖ οὐσιαστικῶς εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ὠραίων Ἑλληνι-
κῶν παραδόσεων ὡς θεμελίον τῆς ζωῆς τῆς σημερινῆς Κύπρου.*

*Εἰς αὐτὴν τὴν ἀφοσιωμένην καὶ ἀκούραστον ἐθνικὴν ἐργάτιδα, ὁ Ἑλληνισμὸς
τῆς μεγαλονήσου ὀφείλει πολλά, εἶμαι δὲ ἰδιαίτερος εὐτιχῆς, διότι μοῦ ἀνετέθη
τὸ καθήκον νὰ τῆς ἐπιδώσω τὰ διάσημα τοῦ Χρυσοῦ Στανροῦ τοῦ Βασιλικοῦ Τά-
γματος τῆς Εὐποιίας, ὡς ἐπιβράβεισιν τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος.*

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΤΟΥ «ΛΥΚΕΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ»

(γραμμένο ἀπὸ τὸν Κ. Χρυσάνθη)

ΜΕΛΑΘΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ
ΙΔΕΩΝ ΠΗΓΗ ΚΑΙ ΣΤΑΔΙΟ ΑΜΙΛΛΑΣ
ΠΡΟΣ ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΙΔΡΥΟΥΜΕ ΕΜΕΙΣ ΙΚΕΤΕΣ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

ΜΑΡΙΑ ΚΑΙ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ

ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

- 1895 Γεννήθηκε στην 'Αμμόχωστο.
- 1915 Τελείωσε το Παγκύπριο Διδασκαλείο.
- 1915—1916 Έφοίτησε στη Σχολή Καλογραιών «Άγιος Ίωσήφ» (Λευκωσία), όπου και δίδασκει Έλληνικά.
- 1916—1929 Δίδασκε στο Άνώτερο Παρθεναγωγείον Άμμοχώστου.
- 1924—1939 Γραμματέας του «Φιλοπτώχου Συλλόγου Άμμοχώστου».
- 1925—1944 Γραμματέας του «Νηπιοκομικού Σταθμού» Άμμοχώστου.
- 1927 Έρμήνευσε το ρόλο της Άντιγόνης στο όμνυμο έργο του Σοφοκλή.
- 1930 Ίδρυσε το «Λύκειον Έλληνίδων Άμμοχώστου» και το Ώδειο του Λυκείου (που ήταν το πρώτο στην Άμμόχωστο) και το Κυριακό Σχολείο.
- 1930—1969 Πρόεδρος του «Λυκείου Έλληνίδων Άμμοχώστου».
- 1931 Δίδαξε την πρώτη τραγωδία της την «Ίφιγένεια έν Ταύροις» του Εύριπίδη, όπου και πρωταγωνίστησε.
- 1932 Ίδρυσε το ελεύθερο (μη σχολικό) Παιδικό Θέατρο (το πρώτο στην Κύπρο).
- 1932 Ίδρυσε την «Παιδικήν Έξοχήν Άμμοχώστου».
- 1962 Ο Ροταριανός Όμιλος Άμμοχώστου τη δεξιώθηκε και της ένεχειρίσε άμφορέα όπου ή γραφή: «την πλείστα τας Μούσας θεραπεύσασαν».
- 1966 Το Inner Wheel (κυριών) Άμμοχώστου τη δεξιώθηκε και της ένεχειρίσε κύπελλον «τιμής ένεκεν».
- 1966 Ο Σύλλογος Καθηγητών του Γυμνασίου Θηλέων Άμμοχώστου και ό Σύνδεσμος Γονέων του ίδιου σχολείου την δεξιώθηκαν και της ένεχειρίσαν «τιμής ένεκεν και εύγνωμοσύνης» άνα-

μνηστικήν πλάκα, που παριστάνει βιβλίο άνοικτό.

- 1967 Παραχώρησε το Μέγαρο του «Λυκείου Έλληνίδων Άμμοχώστου» στο σωματείο.
- 1968 Η «Έθνική Έταιρεία Έλλήνων Λογοτεχνών Κύπρου» την άνακήρυξε έπίτιμο μέλος της για τη συμβολή της στην πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση του τόπου.
- 1969 Η Α.Ε. ό Άντιβασιλεύς την τίμησε με τον Χρυσούν Σταυρό του Βασιλικού Τάγματος της Έποποιίας.
- 1969 Το Δημοτικό Συμβούλιον Άμμοχώστου την τίμησε με το μετάλλιον της πόλεως για την καλλιτεχνική, πνευματική κλπ. δράση της στην πόλη.

ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

(Ἄδρες γραμμές)

Ἡ «Πνευματικὴ Κύπρος» εἶναι πραγματικὰ ἄξια συγχαρητηρίων γιὰ τὴν ἀφιέρωση τοῦ τεύχους αὐτοῦ γιὰ τὴν τιμῆση τὴν κ. Μαρία Π. Ἰωάννου, Πρόεδρο τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου.

Δίκαιος εἶναι πράγματι ὁ ἔπαινος στὴν περίπτωση αὐτὴ κ' ἄξια τέτοιας τιμῆς ἢ κ. Μαρία Ἰωάννου.

Τὸ ἔργο της πλατὺ καὶ πολύπλευρο, Ἐθνικό, Κοινωνικό, Ἐκπολιτιστικό. Ἡ φήμη της ἔχει ξεπεράσει τὰ στενὰ ὄρια τῆς Κύπρου κ' ἡ φυσιογνωμία της ἔχει γίνει πανελλήνια.

Μαρία Ἰωάννου! Ἐνα ὄνομα πού τὸ ἄκουσμά του ζωντανεῖ ἕνα ἄλλο ὄνομα, μιὰ ἄλλη εἰκόνα, Λύκειο Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου. Μαρία Ἰωάννου καὶ Λύκειο Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου, δυὸ ὀνόματα τόσο στενὰ συνυφασμένα τόσο ἀναπόσπαστα συνδεδεμένα πού τὸ ἕνα νὰ ἀποτελῇ συνταύτιση τοῦ ἄλλου. Κι' εἶν' ὁ δεσμός αὐτὸς φυσικός, ἡ συνταύτιση ἀναπόφευκτη γιὰ τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ πνευματικὸ παιδί της κ. Ἰωάννου. Τὸ δημιούργημά της καὶ τὸ καύχημά της. Ἐνα κομμάτι τοῦ ἑαυτοῦ της. Βωμὸς ἀπάνω στὸν ὅποιο θυσίασε μιὰς ὀλόκληρης ζωῆς πνευματικὸν κόπου, τὸ εἶναι της ὀλόκληρο.

Τὸ καλλιμάραρο μέγαρο πού στεγάζει σήμερα τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου, εὐγενικὴ δωρεὰ τῆς ἴδιας στὴν πόλη τοῦ Εὐαγόρα, θὰ παραμένῃ γιὰ πάντα ἕνα σύμβολο ἀνεκτίμητης προσφορᾶς πού σὺν φωτεινὸς φάρος θὰ ἐκπέμπῃ τὴν πνευματικὴ ἀκτινοβολία του ἀπ' τὴν φλόγα τῆς ψυχῆς της κ. Ἰωάννου.

Τὸ ἔργο της πλατὺ καὶ μεγάλο κ' ὁ χῶρος μικρὸς γιὰ τὴν ἐξυμνήση κανεὶς σ' ὅλη του τὴν ἔκταση.

Σὰν παλιὸς συνεργάτης της στὸν θεατρικὸ τομέα, καὶ παντοτινὸς θαυμαστὴς κ' ἐκτιμητὴς τοῦ ἔργου της, θᾶθελα ν' ἀναφερθῶ μὲ λίγες γραμμὲς στὴν συμβολὴ τῆς κ. Ἰωάννου στὸν τομέα τοῦ Θεάτρου.

Ἡ μνήμη μου τρέχει πίσω στὸ 1940. Τέλειωσα τότε τὸ Γυμνάσιο Λεμεσοῦ κ' ἤρθα νὰ ἐγκατασταθῶ στὴν Ἀμμοχώστο. Ξένος καὶ

χωρὶς φίλους σ' ἕνα ἄγνωστο περιβάλλο. Καὶ τὰ βήματά μου μ' ἔφεραν τὸ βράδυ μίᾶς Δευτέρας στὸ Λύκειο Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου σ' ἕνα ἀπ' τὰ μουσικοφιλολογικὰ τσάγια πού ὠργάνωνε τακτικὰ κάθε Δευτέρα τὸ Λύκειο Ἑλληνίδων. Στὴ διάρκεια τοῦ προγράμματος μὲ ἀξιοσέβαστη κυρία ἀνέθηκε στὸ βῆμα κ' ἄρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ μὲ μιὰ φωνὴ ὑποβλητικὴ γεμάτη ζεστασιά καὶ μεγαλεῖο, στίχους τοῦ Παλαμᾶ. Μὲ θαυμασμὸ τὴν ἄκουα καὶ σὺν τέλειωσε ξίμαθα πὸς λεγόταν Μαρία Ἰωάννου. Τὴν πλησίασα καὶ τῆς ἔσφιξα τὸ χέρι. Μὲ δέχτηκε μὲ μητρικὴ ἀγάπη καὶ θυμοῦμαι ἀκόμη τὰ λόγια της: «Νᾶρχεσαι τακτικὰ στὶς συγκεντρώσεις μας. Θάναι χαρὰ μας νὰ σὲ δεχτοῦμε στὸ βῆμα μας».

Κι' ἀνέθηκα τὸ βῆμα τοῦ Λυκείου κ' ἔγινα τακτικὸς συνεργάτης του κ' εἶχα τὴν εὐκαιρία νὰ παρακολουθῆσω ἀπὸ κοντὰ τὸ ἔργο τῆς κ. Ἰωάννου.

Κάθε ἀπόγευμα, κάθε μέρα, τὴν ἔβλεπα περιτριγυρισμένη ἀπὸ παιδιά νὰ τὰ διδάσκῃ ἀπαγγελία γιὰ τὰ προγράμματα τῆς Δευτέρας ἢ παιδικὰ θεάτρα γιὰ τὶς παραστάσεις Παιδικοῦ Θεάτρου ἢ γιὰ τὰ μουσικοφιλολογικὰ τσάγια.

Ἡ ἴδια δάσκαλος, ἡ ἴδια σκηνοθέτης, καὶ ὑποβολέας ἀκόμη τόσο στὶς ἀπαγγελίες ὅσο καὶ στὰ θεάτρα τῶν παιδιῶν. Ἀπ' τὴ στιγμὴ πού ἀρχίζαν οἱ δοκιμὲς ἐνὸς ἔργου ὡς τὴ στιγμὴ πού θὰ ἔπεφτε ἡ αἰδαία, ὁ μεγάλος πρωταγωνιστὴς καὶ ἀφανὴς στρατιώτης τῶν παρασκηνίων δὲν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὴ κ. Μαρία Ἰωάννου.

Τὸ παιδικὸ της θεάτρο πού καθιέρωσε σὺν θεσμὸ καὶ πού γιὰ 40 τὴν ὥρα χρόνια τὸ διευθύνει καὶ τὸ παρουσιάζει μονάχη της, ἀποτελεῖ ἕνα μεγάλο σταθμὸ γιὰ τὴν πνευματικὴ κίνηση τῆς πόλης μας. 46 πλήρεις παραστάσεις παιδικοῦ θεάτρου ἀπαριθμεῖ τὸ Παιδικὸ Θεάτρο καὶ ὑπερβαίνουν τὰ 200 τὰ μονόπρακτα παιδικὰ δραματάκια καὶ κωμωδίες πού διδάκτεσαν στὰ μουσικοφιλολογικὰ τσάγια καὶ ἄλλες ἐκδηλώσεις τοῦ Λυκείου.

Ἀπ' τὰ χέρια της, ἀπ' τὴν σκηνὴ τοῦ παιδικοῦ της θεάτρου πέρασαν καὶ πλάστηκαν, κ'

έξακολουθούν να plάθωνται, καλλιτεχνικά οί ψυχές εκατοντάδων παιδιών που οί πιδ πολλοί απ' αυτούς άνδρώθηκαν και διατρέπουν σήμερα στους καλλιτεχνικούς τομείς ή που τό χάρισμα του λόγου που τους καλλιέργησε τους βοήθησε ν' άνεβούν ψηλά στην επαγγελματική ή επιστημονική τους σταδιοδρομία.

Με συγκίνηση, φέρνω στην μνήμη μου μιάν σκηνή που έτυχε να παρευρεθώ, στο τέλος του ρεσιτάλ που έδωσε στην πόλη μας, ό διεθνούς φήμης καλλιτέχνης του τραγουδιού κ. Πιερης Ζαρούας. 'Η κ. 'Ιωάννου τόν πλησίασε για να τόν συγχαρή. 'Ο κ. Ζαρούας με φωνή γεμάτη από συγκίνηση τής ξοφίξε τό χέρι, τήν φίλησε και τής είπε: «Σ' εσάς χρωστώ τήν στεδιοδρομία μου γιατί έσεις στο Λύκειο 'Ελληνίδων 'Αμμοχώστου μου χαράξατε τόν δρόμο για τήν έπιτυχία». Κι' ή κ. 'Ιωάννου με δακρυσιμένα μάτια του άπάντησε: «Χαίρουμε πάντα για τήν έπιτυχία των παιδιών μου». Παιδιά της, τά πνευματικά παιδιά της ήταν, είναι και θά παραμένουν' όσα παιδιά πέρασαν απ' τά χέρια της και δέχτηκαν τά πνευματικά της φώτα.

'Η συμβολή της στο θέατρο και στην άπαγγελία είναι και θά παραμείνη μεγάλη. Φιλοδοξία της δέν ήταν κι' ούτε είναι να παρουσιάση επαγγελματικό θέατρο. Προσπάθειά της δέν ήταν να πάρη μονάχα κάτι τό έτοιμο και δημιουργημένο και να τό παρουσιάση. Μά φιλοδοξία της ήταν και είναι, να πιάση τό άπλοστο, τό καινούργιο, να τό πλάση, να τό δημιουργήση σαν plάθει ό γλύπτης τόν πηλό ή τό μάρμαρο, κι' απ' αυτό να πλάση ένα καινούργιο ταλέντο και να τό προσφέρει στην τέχνη κόποτε άπόλυτα τέλειο κι' όταν τό τέλειο ήταν άνέφικτο και πάλι να προσφέρει τό καλό που κι' αυτό με τή σειρά του να ικανοποιη με τήν προσφορά του τους πνευματικούς και καλλιτε-

χνικούς κύκλους και να συμβάλλη στην άνάπτυξη τής τέχνης.

'Ανατολῶ νοσταλγικά τις διάφορες θεατρικές παραστάσεις στις όποιες είχα συνεργασθει με τήν κ. 'Ιωάννου. 1941: "Όταν ό πόλεμος μαινόταν κι' ή Κύπρος κινδύνευε απ' τους βομβαρδισμούς κι' οί πιδ πολλοί έφευγαν απ' τις πόλεις για τά χωριά, ή κ. 'Ιωάννου ήταν και πόλι παρούσα στο Λύκειό της. Κάθε βράδυ συγκεντρωνόμαστε για τις πρόδες τής «Καινούργιας Ζωής» του Μπόργη και παρ' όλο που με τήν εκκένωση ήταν δύσκολο να δοθή ή παράσταση ή κ. 'Ιωάννου μās έλεγε: «Δέν πειράζει άν στο τέλος ματαιωθή ή παράσταση. Είναι αρκετό ότι συγκεντρωνόμαστε για να χαρούμε τήν τέχνη».

Κι' ύστερα σαν καλύτερηψε λίγο ή κατάσταση ή κ. 'Ιωάννου παρουσίασε για πρώτη φορά στην Κύπρο, πρώτα στην 'Αμμοχώστο κι' ύστερα σε άλλες πόλεις, μιάν όρτια ήθογραφική παράσταση γύρω στον Κυπριακό Γάμο. 'Ο ένθουσιασμός της για τήν παράσταση αυτή ήταν τέτοιος που κατώρθωσε να τόν μεταδώση σε περισσότερο από 50 νέους και νέες που λάβαιναν μέρος σ' αυτή και που τακτικά παρευρίσκονταν στις πρόδες.

Κι' ακολουθήσαν άλλες πολλές θεατρικές έπιτυχίες του Λυκείου 'Ελληνίδων, προσφορά τής κ. 'Ιωάννου στην τέχνη, ό «'Όρκος του Πεθαμένου», «'Αντιγόνη», «Τρισεύγηνη», «Οιδίπους επί Κολωνῶ» και άλλες πολλές.

'Αξιος και δίκαιος ό έπαινος για τήν κ. 'Ιωάννου.

«Δέν στεφανώνεται κανείς άν άξια δέν άθλήση» είπε ό άπ. Παύλος. 'Η κ. Μαρία 'Ιωάννου άγωνίσθηκε και έξακολουθει να άγωνίζεται στον πνευματικό στίβο και τής άξιζει ό δίκαιος έπαινος και τό στεφάνι τής έπιτυχίας.

ΛΟΤΚΗΣ Γ, ΣΑΒΒΙΔΗΣ

Μεγάλην 'Ελληνίδα και πολυαγαπητή μου φίλη.

Κυρία

Μαριαν Π. 'Ιωάννου

.....'Ιέρεια τής Τέχνης, τής 'Ομορφιάς και τής 'Αλήθειας, άγνή κι' όλόφωτη 'Ελληνική ψυχή, τό μεγάλο έργο Σας, άπαύγασμα του έσωτερικού Σας πλούτου, τιμῆ όδες τις 'Ελληνίδες και πρώτην 'Εσῆς που τό δημιουργήσατε.

Με θερμή άγάπη και άπειρο θαυμασμό

'Αθηνῶ Ταρσούλη.

ΔΥΟ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑΙ ΑΤΘΙΔΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ

Με ιδιαίτεραν συγκίνησιν και εὐχαρίστησιν χαιρετίζω και δημοσίᾳ τὴν ἐν Κύπρῳ παρουσίαν — τόσον ὀλιγοήμερον δυστυχῶς — δύο διακεκριμένων Ἀτθίδων, τῆς κ. Ἀντιγόνης Μεταξᾶ - Κροντηρᾶ και τῆς θυγατρὸς της δ. Μαρίας Κροντηρᾶ.

Ἡ κ. Ἀντιγόνη Μεταξᾶ εἶναι ἡ ἐμπνευσμένη συγγραφεὺς τοῦ Παιδικοῦ Θεάτρου. Με τὴν ἀπέραντον στοργὴν της διὰ τὸ παιδί και με τὴν ἀφθαστον πίστιν της διὰ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ Παιδικοῦ Θεάτρου ἐπάνω στὴν ἀνάωαν και ἀπλαστην ψυχούλαν τοῦ παιδιοῦ, μᾶς ἔχει δώση ἕως τώρα ἀριστουργήματα παιδικῶν ἔργων, ἀληθινὰ διαμάντια τῆς παιδικῆς φιλολογίας. Με τὰ ἔργα αὐτὰ ποὺ κρύβουν τόσην ἀλήθειαν, τόσην ὀμορφίαν και τόσα ἠθικὰ διδάγματα, ἡ κ. Μεταξᾶ ἔτερεψεν, ἐψυχαγώγησε και ἐδίδαξε τὰ Ἑλληνόπουλα ὄχι μόνον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ και τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ. Και εἰς τὴν Κύπρον ἐδιδάχθησαν ἐμπρὸς ἀπὸ χιλιάδες παιδιῶν τὰ πλεῖστα τῶν ἔργων της. Ποιὸς εἶδε τὸ «Ὀνειρο τῆς Τιτίνας», τὸ «Τραγοῦδι τῆς φτώχειας», τὴν «Πεντάμορφη» και δὲν ἐγοητεύθη, δὲν ἐνθουσιάσθη, δὲν ἐδάκρυσε;

Ἡ κ. Μεταξᾶ ἐπετέλεσε με τὰ ἔργα της ἕνα ἀληθινὰ τεράστιον ἠθικὸν και ἐκπολιτιστικὸν ἄθλον, δικαίως δὲ θεωρεῖται ἀπὸ τὸν μικρόκοσμον τῆς Ἑλλάδος ὡς ἡ γυναῖκα - θρύλος. Ἀλλὰ και ὑπὸ τὴν ιδιότητα τμηματάρχου τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων κατὰ τὴν ἐκπομπήν, τὴν γνωστὴν ὡς «ὠραν τοῦ παιδιοῦ», ἔκαμε, μπορεῖ νὰ πῆ κανεῖς, θαύματα, ιδίως στὰ χρόνια τῆς μαύρης σκλαβιάς τῆς Ἑλλάδος, ὅταν, ἀψηφοῦσα τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ κατακτητοῦ ποὺ ἐκάθητο δίπλα της και παρηκολούθουν ἀπὸ χειρογράφου τὰ λεγόμενά της, διηγείτο ὠραῖες ἀλληγορικὰς ἱστορίας στὰ παιδιὰ, τονώνουσα ἔτσι τὸ φρόνημα μικρῶν και μεγάλων.

Ἡμεῖς ἐδῶ θὰ ἐνθυμούμεθα πάντοτε με πόσην συγκίνησιν παρηκολουθούσαμεν τὴν ἐκπομπὴν αὐτὴν τῶν Ἀθηνῶν, ποὺ ἦταν μέσα στὴν κατάμαυρη ἐκείνη κ' ἀγωνιώδη ἐποχὴ μιὰ παρηγοριὰ και μιὰ ὄσσις. Γι' αὐτὸ και σὰν τελείωνε ἡ ἐκπομπὴ και κλείαμεν ἀμέσως τὸ ραδιόφωνο, γιὰ νὰ μὴν ἀκούσωμε κατόπιν τὴν ἀπαισίαν φωνὴν τῶν βαρβάρων ποὺ ἀντηχοῦσε τόσο παράφωνα ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ φωτὸς και τοῦ πολιτισμοῦ, ἐνοιώθαμε νὰ γιγαντώνεται μέσα στὴν ψυχὴ μας ἡ ἐλπίς και ἡ πίστις διὰ τὸν ἀναμενόμενον λυτρωμόν.

Ἡ κόρη τῆς κ. Μεταξᾶ, δ. Μαρία - Λήδα Κροντηρᾶ, ποὺ εἶναι γνωστὴ ἀνὰ τὸν μικρόκοσμον τῆς Ἑλλάδος με τὸ ὄνομα Μπούλη, γιὰτι πρωταγωνιστοῦσε στὸ Παιδικὸ Θεάτρο ἀπὸ ἠλικίας ἕξ ἑτῶν, εἶναι τελειόφοιτος τῆς Δραματικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Και αἱ δύο ἐμπνέονται ἀπὸ μίαν ἀπειρον ἀγάπην πρὸς τὸ παιδί και τὴν ἠθικὴν και καλλιτεχνικὴν ψυχαγωγίαν του.

***

Εἶμαι βεβαία πὸς τὰ Ἑλληνόπουλα τῆς Κύπρου, ὅσα εἶχαν τὸ εὐτύχημα ν' ἀπολαύσουν τὸ Παιδικὸν Θεάτρον και νὰ εὐεργετηθοῦν εἴτε ὡς ἠθοποιοί, εἴτε ὡς

ἀκροταὶ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς κ. Μεταξᾶ, θὰ αἰσθανθοῦν τὴν ἰδίαν χαρὰν, ποὺ αἰσθάνομεθα ὅλοι, ὅσοι εἶχαμεν τώρα τὴν μεγάλην εὐτυχίαν νὰ συναντηθῶμεν ἀπὸ κοντὰ μὲ τὰς δύο ἐξαιρετικὰς φίλας, σὰν πληροφορηθοῦν, ὅτι ἡ μεγάλη φίλη τῶν παιδιῶν καὶ ἡ χαριτωμένη καὶ μονάκριβη κόρη τῆς εὐρίσκονται σήμερα στὴν Κύπρον καὶ θὰ κάμουν τὴν ἰδίαν μ' ἐμὲ εὐχὴν: οἱ τόσες ὠμορφιῆς τῆς Κύπρου, ποὺ δὲν παύει νὰ τὲς χαίρεται ἡ κ. Μεταξᾶ σὰν ἓνα ἀθῶο παιδί, νὰ τῆς χαρίσουν ὠραῖες ἐμπνεύσεις καὶ ὑψηλὲς σὰν τὸν Ὀλυμπο, ποὺ τόσο τὴν ἐμάγευσε, σὰν ἀνεβήκαμε προχθές, γιὰ νὰ μᾶς χαρίσῃ νέα παιδικὰ, χαρούμενα δροσερὰ καὶ διδακτικὰ, καθὼς πάντα, ἔργα, ποὺ τόσο ἔχει ἀνάγκη ἡ παιδικὴ φιλολογία μας.

Φοβοῦμαι ὅμως πὼς τὸ παρὸν σημεῖωμα δὲν θὰ ἦτο ὅσον θὰ ἔπρεπε διερμηνευτικὸ τῶν αἰσθημάτων τοῦ παιδικοῦ κόσμου τῆς Κύπρου, ἐὰν δὲν ὑπέβαλλα ἐκ μέρους τοῦ πρὸς τὴν κ. Μεταξᾶ καὶ μιὰ παράκληση. Νὰ μεταφέρῃ τὸν ἐγκάρδιο χαιρετισμὸν τοὺς πρὸς τὰ παιδιὰ τῆς ἀγαπημένης μας Ἑλλάδας καὶ νὰ τὰ βεβαιώσῃ πὼς καὶ ἐδῶ εἶναι τὰ ἴδια ὄνειρα μὲ τὰ δικά τους, οἱ ἴδιοι πόθοι, οἱ ἴδιες ἐλπίδες καὶ πῶς, καθὼς ἐκεῖ, ἔτσι καὶ ἐδῶ κάτω ὅλα εἶναι καταγάλανα.

(Ἐλευθερία, 13 Αὐγ. 1947)

ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

**ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΜΕΓΑΛΗ
ΚΥΠΡΙΑ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΠΡΟΕΔΡΟΝ Δ. Ε. Α.**

*Καλῶς μᾶς ἤρθες φίλη μας
ἀγαπητὴ Κυπρία.
Γυναίκα Ἐσὺ ξεχωριστὴ,
ψυχὴ καὶ φῶς καὶ ἰδέα.*

*Σύμβολο τῶν ἰδανικῶν,
τοῦ τόπου σου καμάρι.
Ἡ φύση μὲ τῆς προσφορᾶς
σὲ προίκισε τὴ χάρι.*

*Πάντα ψηλὰ νὰ στέκεσαι
κι' ὅλο ψηλὰ νὰ βλέπης.
Μὲ τίς πλατιῆς φτεροῦγες σου
τὴ νέα γενιὰ νὰ σκέπης.*

*Τὸ κάθε ὠραῖο κι εὐγενικὸ
νὰ γίνεαι ζωὴ σου,
καὶ σὲ σκοποὺς ἀνώτερους
νὰ δίνης τὴν πνοή σου.*

*Χαῖρε τῆς Κύπρου διαλεχτὴ
ἰέρεια κι ἐστιάδα.
Σὰν νὰ εἶσαι ἀκέραια ἡ Κύπρος μας
κι ὀλόκληρη ἡ Ἑλλάδα.*

Θεσσαλονίκη 19.9.67 ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

ΟΜΙΛΙΑ ΕΠΙ ΤΗ ΕΓΚΑΘΙΔΡΥΣΕΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΗΝ 20ΗΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1944

Ἄγαπητοὶ Ἕλληνες καὶ Ἑλληνίδες,

Συγκεντρωθήκαμε ἄποψε ἐδῶ γιὰ νὰ γιορτάσωμε, ὅσο μποροῦμε πρὸ λαμπρὰ τὸ μεγάλο, τὸ χαρμόσυνο γεγονός: τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πολυδοξασμένης καὶ ἀγαπημένης μας Ἀθήνας καὶ τὴν ἐγκαθίδρυση σ' αὐτὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως. Μεγάλο καὶ ἐξαιρετικὸ τὸ γεγονός κ' ἐγὼ μικρὴ καὶ ἀνίσχυρη νὰ τὸ ὑμῶσω.

Γι' αὐτὸ θάρρα αὐτὴ τῆ στιγμή νὰ εἶχα τὸ χάρισμα τῶν Μουσῶν, τὴν ρητορικὴ δεινότητα μᾶς Ἀσπασίας, τὸν πύρρινο λυρισμὸ τῆς 10ης Μούσας τῆς Σαπφοῦς καὶ τὴν λύραν τοῦ μεγάλου Πινδάρου γιὰ νὰ μπορέσω ν' ἀρθῶ σὲ ἀνάλογον ὕψος νὰ σᾶς πῶ θεῖα καὶ ὑπέροχα λόγια γιὰ νὰ σᾶς συγκινήσω ὡς τὰ τρισευαγγέλια καὶ ὅπως ταιριάζει σ' ἓνα τέτοιον θεῖο γεγονός καὶ νὰ σᾶς κάμω ν' ἀκούσετε ἀπὸ τὸ στόμα μου παιᾶνες καὶ διθυράμβους. Δυστυχῶς λυποῦμαι πολὺ πού τίποτε ἀπ' αὐτὰ τὰ θεῖκα χάρισματά δὲν ἔχω καὶ ἔτσι θὰ περιορισθῶ μονάχα νὰ σᾶς πῶ λίγα φτωχικὰ λόγια πού οἱ παλμοὶ τῆς Ἑλληνικῆς μου καρδιάς μοῦ ὑπαγορεύουν στὴν τόσο ἐπίσημη αὐτὴ στιγμή.

Ἑλλάδα μου, 3½ χρόνια πέρασαν ἀπὸ τὴ μαύρη καὶ ἀπαίσιαν ἐκείνην ἡμέρα πού οἱ σιδερόφρακτες ὀρδῆς τοῦ Χίτλερ μὲ ἰταμιότητα ἀνήκουστη πατοῦσαν τ' ἅγια καὶ ἱερά σου χῶματα.

Τριᾶμιση χρόνια πέρασαν ἀπ' ὅτου οἱ νεοβάρβαροι αὐτοὶ Οὐννοι σ' ἔριξαν στὴν πρὸ μαύρη σκλαβιά πού εἶδες ποτέ. πού σου ρουφοῦσαν σὰν βδέλλες ἀχόρταγα τὸ τίμο αἱμά σου, πού σου ξέσχισαν σὰν γύπες ἀσπλαχνα τίς σάρκες σου· πριᾶμιση χρόνια σοῦ φροξάν τὰ παιδιὰ σου, τὰ τουφέκιζαν χωρὶς λόγο, ἀτιμάζανε τίς γυναῖκες καὶ παρθένες σου· σοῦ στέρησαν τὸ φρονὶ τῶν παιδιῶν σου καὶ σοῦ κερνοῦσαν μονάχα ὄξος καὶ χολὴν ἀντὶ τοῦ πνευματικοῦ μάννα πού ὄδωκες σ' αὐτοὺς καὶ σ' ὅλο πὸν κόσμον.

Τριᾶμιση χρόνια σὲ ὑπεχρέωσαν ν' ἀκούης ἀπ' τὸ ραδιοφωνικὸ σου σταθμὸ πού τὸν χρησιμοποιοῦσες πρὶν μονάχα γιὰ ἐκπολιτιστικὸς σκοποὺς, τὴν μισητὴ γλῶσσα τῶν τυράννων σου· τριᾶμιση χρόνια σὲ ὑποχρέωσαν νὰ βλέπης ἀνησθημένην τὴ σβάστιγκα, τὸ σύμβολο τῆς κτηνώδους βίας τῶν κυριάρχων σου, ἀπάνω στὸν Ἱερὸ Βράχο! Ἡ λευκὴ καὶ ἰσοστέφανη πόλις τῆς Παλλάδος μαύρισε ἀπ' ἄκρου σ' ἄκρο· πόνος, πείνα, λυγμὸς φρικώδη καὶ ἀφάνταστα μαρτύρια ἦταν ἡ καθημερινὴ τροφὴ τῶν ἀδελφῶν μας ἐκεῖ κάτω στὴν μαρτυρικὴν Ἑλλάδα μας κ' ἐμεῖς ἐδῶ κάτω τριᾶμιση χρόνια σὰν γνήσια ἀδελφία καὶ γνήσια παιδιὰ τῆς ἴδιας μεγάλης καὶ δοξασμένης Μάννας ὑπεφέραμε, πονοῦσαμε.

Ἡ λύπη τους ἦταν λύπη μας, ὁ πόνος τους πόνος μας, τὰ δικὰ τους βάσανα καὶ μαρτύρια δικὰ μας βάσανα καὶ μαρτύρια καὶ οἱ πληγές τους πλήγωναν ἀφάνταστα τὴ δικὴ μας ἀδελφικὴ καρδιά. Τριᾶμιση χρόνια δὲν νοιώσαμε ἀληθινὴ χαρὰ, γιατί τ' ἀδελφία μας ἐκεῖ κάτω ἦταν πονεμένα καὶ πικραμμένα. Δὲν ἀνεπνέαμε καλά, χάσαμε τὸν ἀέρα, αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄξυγόνο πού μᾶς ἐχόταν τόσο συχνὰ ἀπ' ἐκεῖ στὴ λατρεμένη πόλη, τὴν πατρίδα τῶν πατρίδων, τὴν Ἀθήνα μας, ἐκεῖ πού πάντα εἶναι στραμμένα ὁ νοῦς καὶ ἡ ψυχὴ κάθε ἀληθινοῦ Ἑλληνοῦ!

Μὰ ἤλθεν ἡ ὥρα, ἡ μεγάλη καὶ εὐλογημένη ὥρα καὶ ἡ Ἑλλάδα μας ἀναστήθηκε καὶ πάλιν ἄλλη μιὰ φορὰ ὕστερα ἀπ' τὸ φρικτὸ Γολγοθᾶ τῆς, μέσα ἀπ' τὰ χαλάσματά της· γιατί τὸ ἄδικο, ὅσο καὶ ἂν θριαμβεύη προσωρινά, δὲν στέκει ἐπὶ πολὺ καὶ ὅπως λέει ὁ μέγας μας Παλαμᾶς, «Τὰ κάστρα τὰ ψηλὰ τὰ σιδεροκτισιμένα σωριάζονται, συντριβονται σὰν νάητανε γυαλένια». Ναι, τὰ κάστρα τὰ ψηλὰ σωριάστηκαν, ἔπεσαν, γιατί τᾶκτισαν τὰ χέρια τῶν ἀδίκων. Οἱ σιδερόφρακτες ὀρδῆς τοῦ Χίτλερ δὲν προστατεύονται πιά, δὲν μπο-

ροῦν νὰ προστατευθοῦν ἀπὸ τὰ σίδερα, τὰ πολυβόλα καὶ τὰ φλογεβόλα τάνκς· τὸ ἄδικο, ἢ κατάρρα, οἱ Ἑρινύες τίς καταδιώκουν καὶ φεύγουν πανικόβλητες, ταπεινωμένες καὶ κατησχυμένες γιὰ νὰ σώσουν τὸ ἄθλιο σαρκίον τους καὶ δὲν προφθάνουν νὰ φύγουν, ἀπὸ τὰ χῶματα τὰ ἱερὰ πὺν μύλναν τριάμισυ χρόνια. Μὰ σὺ Ἑλλάδα μου, «μιά χώρα μικρὴ καὶ φτωχὴ καὶ ξερομάτωτη» θεριεύεις καὶ εἰς' ἀνίκητη, γιὰ τὸ δίκαιο ἔχεις».

Ἦ Μεγαλόχαρη Παναγία, ἔκαμες τὸ θαῦμα σου καὶ οἱ φονιάδες πὺν ἀνήμερα τῆς γιορτῆς σου ἦλθαν καὶ σὲ πλήγωσαν, σὺν μαῦρο θεριὸ ξεψυχᾶνε τώρα στὰ πόδια σου.

Ἦ Παλλάδα Ἀθηνᾶ, ἔκαμες καὶ σὺ τὸ θαῦμα σου· ὁ φρουρὸς τῆς γαλανόλευκης πὺν τὰ θεϊκά σου μάτια τὸν εἶδαν νὰ πέφτη ἀπὸ τὸν Ἱερὸ Βράχο περιτυλιγμένος τὴν Ἑλληνικὴ Σημαία γιὰ νὰ μὴ τὴν μολύνουν οἱ ἀνόσιοι μὲ τ' ἄνομά τους τὰ χέρια καὶ πὺν γλυκοκοίμησες ἐπὶ 3½ χρόνια γιὰ νὰ μὴ βλέπη τὰ αἴσχη τῶν Οὐννων, γλυκοξύτησε τώρα ἀπὸ τὸ ἀπαλὸ καὶ μαγικὸ φτεροῦσιμα τῆς Θεᾶς Ἑλευθερίας πὺν γύρισε στὰ γνώριμα, στὰ παλιὰ, στὰ δικά της μέρη. Καὶ νὰ ἡ Γαλανόλευκη, ἡ βασίλισσα τῶν Σημαιῶν, «τῶν Σημαιῶν τ' ἀστέρη» πὺν κάθε της πτυχὴ εἶναι καὶ μιὰ δόξα καὶ ἓνας θρίαμβος, ἀνιηφώνεται περήφανα, ἀπ' τὸ λεβέντη τσολιά ἀπάνω στὴν Ἀκρόπολι σὲ πὺν ψηλὸν ἰστό!

Ἦ! τί ἀνέκφραστη χαρὰ! Ἦ! τί ἀνέκφραστη ἀγαλλίασις! Καὶ σ' ἀκούω ὦ Παλλάδα Ἀθηνᾶ νὰ νὰ λὲς αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ ἀθάνατου παιδιοῦ σου Παλαμᾶ «Χαρὰ σ' Ἑσὲ χώρα λευκὴ καὶ χώρα εὐτυχισμένη! Καμμιά μεριά σ' ὅλη τὴ γῆ καμμιά στὴν οἰκουμένη δὲν ἦρε τέτοιο φυλακτὸ σὺν τὸ δικό μου μάτι!»

Ἦ! τί ἀνέκφραστη εὐτυχία! «Ἐπάρχουν πόνου λέει κάπου ὁ Παλαμᾶς, πὺν δὲν τοὺς χωραεὶ καὶ ὁ πλατύτερος θρηνοῦς» ἔτσι καὶ γιὰ τὴν εὐτυχία ὑπάρχουν εὐτυχίαι πὺν δὲν τίς χωραεὶ καὶ ἡ πλατύτερη χαρὰ! Εἶναι τόση ἡ εὐτυχία μας καὶ τόση ἡ συγκίνησις μας, τόση ἡ χαρὰ καὶ ἡ ἀγαλλίασις μας πὺν ἀδυνατοῦμε νὰ ἐκφράσουμε κεῖνο πὺν νοιάθουμε στὰ κατὰβαθα τῆς ψυχῆς μας μὲ λόγια. Στὸ ἄκουσμα τῆς λευτεριᾶς σου Ἀθηνᾶ μου δονοῦμεθα ἀπὸ ἓνα δυνατὸ ἱερὸ παλμό, ἀπὸ μιὰ ἀφάνταστη ἱερὰ συγκίνηση, μὰ ἡ γλῶσσα κομπιάζει καὶ εἶν' ἀνίσχυρη νὰ ἐκφράσῃ ὅλ' αὐτὰ τὰ ὑπέροχα καὶ θεῖα συναισθήματα πὺν δοκιμάζουμε οἱ Πανέλληνες καὶ μαζί μὲ μᾶς ὅλοι οἱ ἐλεύθεροι καὶ πολιτισμένοι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου. Ἀθηνᾶ μου, εἶναι λοιπὸν ἀλήθεια πὺν εἶσαι ἐλεύθερη; εἶν' ἀλήθεια πὺν ἡ θεὰ Ἑλευθερία σὲ σκεπάζει μὲ τὸ μαγικὸ της φῶς; εἶν' ἀλήθεια πὺν θὰ ἐπικοινωνήσουμε καὶ πάλι μαζί σου καὶ θὰ μᾶς στέλλῃς καὶ πάλιν σὺν πρὶν τὸ ἄφθοно πνευματικὸ σου ὄξυγόνο πὺν πόσο ἔχουμε ἀνάγκη ἐδῶ κάτω; Εἶν' ἀλήθεια πὺν θ' ἀκούσωμε καὶ πάλιν ἀπ' τὸ ραδιοφωνικὸ σου σταθμὸ τὴ γλῶσσα τῶν Θεῶν; Ναί, εἶν' ἀλήθεια καὶ τοῦτο χάρις, στὸν Ἐπισημο καὶ τὴ Μεγαλόχαρη πὺν εὐλαβικὰ κλίνουμε τὸ γόνυ καὶ τοὺς εὐχαριστοῦμε· χάρις στὴν παλληκαριά τῶν παιδιῶν σου, πὺν πλείστα βρίσκονται κάτω ἀπ' τὴν παγερὴ πλάκα τοῦ τάφου γιὰ νὰ δώσουν ζωὴ σὲ Σένα καὶ χάρις ἀκόμα στὴ βοήθεια τῶν μεγάλων μας συμμάχων πὺν φωτισμένοι ἀπὸ τὸ ἀνέστερο τὸ φῶς σου καὶ μαγεμένοι ἀπ' ὅτι πρόσφερες στὸν κόσμον ὅλο ἦλθαν νὰ σὲ ξεσκαλώσουν.

Ἦ Ἑλλάδα, ὦ Ἀθηνᾶ τῶνομά σου τὸ θεῖο τὸ μεγάλο κλείει τὸ πᾶν! Τί θὰ ἐγένετο ὁ κόσμος χωρὶς ἐσένα ἀφοῦ θὰ τοῦλειπεν ἡ ὁμορφιά, ἡ χάρις, ἡ ἁρμονία, ὁ ρυθμὸς, τὸ μέτρο; Ἦ Ἀθηνᾶ, ὦ Ἑλλάδα χώρα τῶν ὠραίων καὶ τῶν ἀθανάτων πὺν κρατεῖς ἀπάνω σου ἓνα Ὀλυμπο καὶ ἓνα Παρθενῶνα! «ποῦσαι μιὰ διαμαντόπετρα στῆς γῆς τὸ δακτυλίδι». Ἦ Ἀθηνᾶ! ἐσένα δὲν σ' ἔκτισαν τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων, ἐσένα σ' ἔκτισαν οἱ Θεοὶ καὶ σὲ στολίζουν οἱ Μοῦσες καὶ οἱ Χάριτες καὶ ἀπάνω στὴ γῆ σου τὴν πολυδόξαση καλλιεργήθησαν οἱ ὑψηλότερες σκέψεις, οἱ βαθύτεροι στοχασμοὶ καὶ τὰ λεπτότερα καὶ εὐγενέστερα αἰσθήματα. Πηγὴ κάθε ὠραίου, μεγάλου καὶ ἀληθινοῦ. Περίλαμπος καὶ φωτεινὸς ἦμις πὺν ἐφόπιτες σὺμπαντα τὸν κόσμον. Εἶθε καὶ πάλιν Ἑλλάδα μας νὰ γίνῃς μεγάλη καὶ τρανὴ καὶ νὰ φθάσῃς τὴν δόξαν καὶ τὸ αἰώνιο καὶ ἄφθοно μεγαλεῖον τῶν προγόνων μας. Καὶ ἀσφαλῶς θὰ φθάσῃς γιὰ τὸ ὕστερα ἀπ' τοὺς Μαραθῶνες καὶ Σαλαμίνας γεννιοῦνται οἱ Αἰσχύλοι καὶ δημιουργοῦνται οἱ Παρθενῶνες! Εἶθε οἱ Πανέλληνες ἠνωμένοι καὶ ἀγαπη-

μένοι κάτω από τὸν γαλανὸν οὐρανὸν καὶ τὴν σκιὰν τοῦ Παρθενῶνα νὰ ὑψώσουν τὸν νοῦν τους μέχρι τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ πάρουν τὸ ἅγιο καὶ θεῖο φῶς πὺ θὰ πούς φωτίση νὰ ἐπιλύσουν ὅλα τὰ ζωτικὰ προβλήματα καὶ νὰ ὀδηγήσουν τὸ σκάφος τῆς πολύπαθης Ἑλλάδας μας σὲ γαλήνιο λιμάνι. Εἶθε ὁ Ὑψιστος καὶ ἡ Μεγαλόχαρη νὰ βοηθήσουν νὰ σφίξη ἡ Ἑλλάδα μας στὴ γλυκεῖα καὶ μαγικὴ τῆς ἀγκαλιᾶ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα σκλαβωμένα παιδιά τῆς καὶ τὴν Κύπρο μας. Εἶθε μεγάλη καὶ τρανὴ σὰν πρῶτα νὰ συνεχίσῃ καὶ πάλιν ἀνὰ τὸν κόσμον τὴν μεγάλην ἐκπολιτιστικὴν τῆς ἀποστολή!

ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

20.10.44

Ἡ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΜΟΥ

Χαρισμένο στὴν ἀγαπημένη μου
Κυρίαν Μαρίαν Π. Ἰωάννου

Πλάστικες γιὰ τὸν ἥλιο
Ναοὶ καὶ κάτασπρα μάρμαρα τὰ παιδικὰ σου ὄνειρα
Γαλάζιες κορδέλλες σφιχτόδεσαν τότε
τὶς δεκαπέντε σου ἄνοιξες.
Στὰ μάτια σου, ἡ θάλασσα ἀνικαθρεπιίζει
λευκὰ ἀειτώματα ναῶν
καὶ ξανθογάλανες παρθένες, μαρμαρόσητες.
Κι' ὅταν ὁ ἥλιος μεσουράνησε
πρόβαλε ἡ τρανὴ θεὰ, μὲ τὸ χρυσοῦ τῆς κοράνος
ἐλκυστικὰ νὰ σὲ καλῆ σιμά τῆς.
Μόχτησες γιὰ τ' ἀνέβασμα.
Μὰ ἡ ψυχὴ διπᾶ ἀκόμα κι' ἄς θαραῖνῃ ὁ χρόνος τὸ κορμί.
Νὰ ξαποσιάσης δὲ βολεῖ
γιατ' εἶναι γύρω σου παιδάκια πὺ διπλοῦνε φῶς
κι' εἶναι καρδιᾶς πὺ λαχταροῦν νὰ πιοῦν
ἀπ' τὴ δική σου θρυσομάνα.
Τὰ χέρια τους, κάνιστρα ἀδειανὰ καὶ καρτεροῦν
ἀπ' τὴ δική σου προσφορά γιὰ νὰ γιομίσουν.
Μὲ τὶς καθάρειες χούφτες ἀπλωτῆς
ὅλους καλεῖς
νὰ πιοῦν νερὸ νὰ δροοισιοῦν. Νὰ δῆς
οἱ ἄδειες κόχες τῶν ματιῶν, φῶς νὰ γιομίσουν
κι' ὁμορφιὰ νὰ λάμψη σὴ μορφῇ.
Νὰ ξεδιπλώσης ἀδελφή, μὲ τὸ δικό τῆς χόρτασμα.
Ν' ἀνθίσῃ ἡ καρδιά σου περιθῶλι
κατάσπρα τὸν κάτασπρο χιτῶνα νὰ νινθῆς
κι' ἔτσι ἀγνή, καθάρια ὠραία
μὲ κάνιστρο γιομάτο
τὰ σκαλοπάτια ν' ἀνεβῆς τοῦ πεπρωμένου
τοὺς ὄριμους καρπούς σου
στὰ πόδια τῆς θεᾶς. νὰ τ' ἀποδέσης.

ΛΥΓΗ ΡΟΔΙΝΗ

ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

(Χρονογράφημα)

(Σημειώσεις «Δημοουργίας»)

Ἡ εὐπαίδευτος καὶ συμπαθῆς συμπολίτις μας διδασκάλισσα δ. Μαρία Ἀνδρέου, κατὰ πρόσφατον ἐν Ἀθήναις διαμονήν της, ἐκπληροῦσα διακαῆ πόθον της, ἐπεσκέφθη τὸν ὑπέροχον χρονογράφον Παῦλον Νιρβάναν πρὸς τὸν ὁποῖον κατέβαλε τὸν φόρον θαυμασμοῦ,

τὸν ὀφειλόμενον πρὸς τὸν σκηπτοῦχον αὐτὸν λογοτέχνην τῆς χάριτος, γοητείας καὶ γαλατοαττικῆς πνεύματος, ὑπὸ πάντων καὶ πασῶν τῶν διανοουμένων.

Ὁ Παῦλος Νιρβάνας ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ «Ἐστία» τὸ κατώτερον χαριέστατον χρονογράφημα.)

Ἐνῶ παίρναμε τὸν καφέ μας στὸ γραφεῖον παλαιοῦ φίλου ποιητοῦ, ὁ σπιτονοικοκύρης του ποὺ κάθεται στὸ ἰσόγειον, ἀγαθός, ἀπλοϊκὸς ἄνθρωπος καὶ θαυμαστής του ἐκ καλῆς μακρῆς γειτονείας, εἰσῆλθε στὸ δωμάτιον, ἐζήτησε συγγνώμην ἀπὸ ἄλλους μας, διότι μᾶς διέκοψε καὶ εἶπε πρὸς τὸν ποιητὴν μὲ τὸ χρόνιον θάρρος τοῦ θαυμαστοῦ καὶ τοῦ σπιτονοικοκύρη.

—Ἐπιτρέπετε, παρακαλῶ, σὲ μιὰ καλὴ νέα νὰ σᾶς χαιρετίσῃ, μιὰ στιγμοῦλα;

—Θέλει τίποτε; ἐρώτησεν ὁ ποιητής.

—Τίποτε, ἀγαπητέ μου. Νὰ σᾶς περιεργασθῇ ἀπλῶς... ἀπήντησεν ὁ καλὸς ἄνθρωπος.

—Νὰ μὲ περιεργασθῇ; Τί θὰ πῆ νὰ μὲ περιεργασθῇ; τοῦ εἶπε ξαφνισμένος ὁ σεβαστὸς φίλος.

Ὁ καλὸς ἄνθρωπος, ἐν μέσῳ τῆς συγκρατουμένης γενικῆς ἰλαρότητος, ἐξήγησε, τότε, πρὸς τὸν ποιητὴν περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

—Τὸ κορίτσι εἶναι πατριώτισσά μου καὶ ἦρθε, αὐτὲς τὲς ἡμέρες, ἀπὸ τὰ μέρη μας νὰ μείνῃ λίγες μέρες στὰς Ἀθήνας. Ἀφοῦ περιεργάσθη, λοιπόν, ὅλα τὰ ἀξιοθέατα, θέλει νὰ περιεργασθῇ κι' ἐσᾶς. Δὲ θὰ σᾶς χασομερήσῃ πολὺ. Ἄν θέλετε νὰ τὴ δεχθῆτε μιὰ στιγμοῦλα, βρῖσκεται κάτω στὸ σπῆτι...

—Ἄς ἔλθῃ ἐπιτέλους... εἶπε, κολακευμένος ὁ ποιητής. Πέστε της νὰ ἔρθῃ. Οἱ κύριοι ἀπὸ δῶ εἶναι συνάδελφοι.

Σὲ λιγάκι, εἶδαμε νὰ εἰσέρχεται σεμνὴ καὶ συνεσταλμένη, μιὰ νέα, ἡ ὁποία ἐπροχώρησε μὲ καταφανῆ συγκίνησιν πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ ἔσκυψε νὰ τοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ἀπέσυρε.

—Καθίστε, Δεσποινίς.

—Εὐχαριστῶ πολὺ. Νὰ μὴ σᾶς ἐνοχλῶ...

—Ἐπαναντίας, Δεσποινίς. Εὐχαρίστησις. Καθίστε, παρακαλῶ.

—Σᾶς διαβάξω τακτικά, Κύριε. Εἶμαι θαυμάστριά σας...

—Αὐτὸ μὲ κολακεύει πολὺ, Δεσποινίς. Καλωσύνῃ σας.

—Καθῆκον μου, κύριε, καθῆκον μου.

—Καὶ θὰ μείνετε πολλὰς ἡμέρας στὰς Ἀθήνας;

—Δυστυχῶς πολὺ λίγες ἀκόμα. Δὲν ἤθελα ὅμως νὰ φύγω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, χωρὶς νὰ λάβω τὴν τιμὴ νὰ σᾶς γνωρίσω.

—Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ, Δεσποινίς.

—Παρακαλῶ...

Ἄφου ἔμεσολάβησαν ὀλίγα δευτερόλεπτα εὐλαβοῦς σιωπῆς, κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ δεσποινὶς «περιειργάσθη» τὸν ποιητὴν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, μὲ γρήγορα εὐλαβῆ βλέμματα, ὡς νὰ ἤθελε νὰ συγκρατήσῃ τὴν μορφὴν του καὶ τὸ σχῆμα του, νὰ τὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν μακρυνὴν τῆς πατρίδα, ἐσηκώθη καὶ ἔτεινε τὸ χεράκι τῆς πρὸς τὸν ποιητὴν.

—Χαίρετε, κύριε.

—Χαίρετε, Δεσποινίς.

Ὅταν ἐτελείωσε τὸ μυστήριον καὶ ἡ νέα ἐξηφανίσθη, μὲ τὸν συνοδὸν τῆς, ὁ φίλος ποιητῆς ἐγύρισε καὶ μᾶς εἶπε.

—Τί νὰ γίνῃ κύριοι; Κατηντήσαμεν μνημεῖα, βλέπετε. Καὶ τὰ ὥραῖα κορίτσια, ποὺ μᾶς ἀγαποῦσαν ἄλλοτε, τώρα μᾶς περιεργάζονται.

Ἡ φωνὴ του εἶχε κάτι ἀπὸ τὸν παλμὸν τοῦ παραπόνου τοῦ Μωϋσέως τοῦ Ἀλφρέδου δὲ Βινί, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ὠμίλησε μὲ τὸν Θεόν, ἔβλεπε μὲ πόνον ψυχῆς, τίς ὥραῖες γυναῖκες νὰ πέφτουν μὲ σεβασμὸν στὰ πόδια του καὶ νὰ τὸν προσκυνοῦν.

—Πάλι καλὰ... τοῦ εἶπε κάποιος ἐκ τῆς συντροφιάς.

Ἄλλοι περιεργάζονται τὰ ὄπλα των καὶ συμβαίνουν, καθημερινῶς, τόσα δυστήματα. Ἡ δεσποινίς, τοῦλάχιστον, δὲν διέπραξε τὴν ἀφροσύνην αὐτὴν.

Ἐνας γηραιὸς ποιητῆς, ὅσον καὶ ἂν τὸν περιεργασθῇ μία ἀθῶα νέα... Ὁ ποιητῆς ἐβυθίσθη εἰς τὴν ἱερὰν σιωπὴν, ποὺ σφραγίζει ὅλα τὰ ἔνδοξα μνημεῖα.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

(«ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ» ἡμερομηνίας 19 Ὀκτωβρίου 1927).

ΣΤΗΝ ΚΑ ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

Καμίνι ὡς εἶν' τὰ στήθια σου μιᾶς γαλανῆς ιδέας
ἀπάνω τους νὰ ρίχνονται προμαχώνας εἶδες
ιρανὸς σὲ χρόνους δισεχτους καὶ μαύρους Ἑλληνίδες
προσμένοντας τὸ ρόδισμα κάποιας ἀγῆς ὥραλας.
Ζῆς γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ πονᾶς· κι ὁ πόνος σου εὐλογία
τὰ λόγια σου ροδόστιαμο παρηγοριᾶς κ' ἐλπίδας
σις κόρες ποὺ μὲ τ' ὄραμα ζοῦν τῆς γλυκειᾶς πατρίδας
καὶ μὲς σ'α μαῦρα σύννεφα ἀπαντιέχουν τὴν εὐδία.

Α. ΠΕΡΝΑΡΗΣ

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Στὴν κα Μαρία Π. Ἰωάννου

ΜΙΑ ΝΥΚΤΑ ΣΤΟ ΟΙΚΟΤΡΟΦΕΙΟ

Εὐαίσθητα πὸν αἰσθάνομαι ἀπόψε. Σάμπως
 νᾶνοιξα σὰν τριαντάφυλλο,
 μεγάλο ἴδιο φεγγάρι σὴ γέμισή του,
 κίτρινο σὰν γνήσιο ἀρχαῖο φλουρί
 κι εὐωδιάζω σὴν ἄκρη αὐτοῦ τοῦ ἥσυχου κήπου.

ΤΟ ΙΔΙΟ ΒΡΑΔΥ

Σοῦ μιλοῦσα, μικρή μου κι ἡ γλώσσα μου πύρωνε. Τὰ λόγια μου
 φῶς πὸν διάλυναν εἰς ἀκτίδες τῆς ἔγνοιας σου.
 Τὰ μάτια σου γλύκναιναν, σύννεφα πιά δὲν ὑπῆρχαν.
 Ἔνας πίδακας δίπλα σου στάθηκε, πήρες νερὸ γιὰ τὸ μέ-
 τωπο πὸν ἔκαιγε. Πρὶν τὰ μεσάνυκτα, ἦσυχά σὰν μαρὸ ἀπὸ σιὸ σιῆθος
 μου ἔχειρες. Εἶχε μέσα σου στάξει τὸ θράδυ μου
 δυὸ κόμπους καλωσύνης διάφανης. Τόσο, πὸν δὲν καταλάβαινα,
 ἂν ἦταν τὸ θράδυ ἢ τὸ θάρος σου, πὸν τόσῳ μοῦ θύμιζε
 κάτι ἀκριβῶς πάνω σὴ σκέψη γιὰ ἀπρόσωπη
 ἀγάπη. Καὶ γίνεται φῶς ἡ φωνή και ἡ σκέψη μου μέσα σὸ θράδυ.
 Μιὰ φούκτα ἀκτίνες χλωμοῦ φεγγαριοῦ μοῦ ξεφεύγουν,
 μερδεύονται, ἀσημῶνουν τὸ ροῦχο μου, πλέκονται μέσα σὶὰ χέρια
 μου, καλύπτουν τὸ πρόσωπο, τὰ μάτια μου λυώνουν μέσα σὸ φῶς
 σὰν κόσμημα ἀνόθευτο σὴν ἄκρη τῆς φλόγας.
 Τὸ φῶς περισσεύει.
 —Καὶ δὲν εἶσαι, ἀγόρι μου, ἐδῶ, νὰ μαζέψης εἰσοῦτο τὸ φῶς,
 πὸν ἀνάβω γιὰ χάρη σου.

ΕΙΡΗΝΗ ΤΣΟΥΛΛΗ

ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ

Στὴν κυρία Μαρία Π. Ἰωάννου

Βουνὰ πὸν γέρονν προῶς τὸ μέρος τοῦ ἡλιου,
 θάλασσα γαλανή σχηματικά, λευκὴ ὡς τὸ πέταλο,
 σὴ ρίζα ἀφήνει τοῦ ἀγίου ἀμμόλοφου
 μιὰ κοίλη πέτρα κι ἡ βροχὴ σταλάζει.

Κοιτάχτε ψηλά· μὴ τὰ χοριάρια πλέον.
 Ἐπὸ τὰ δένδρα θοίσκεις τὰ ξερὰ κλαριά,
 ἀπ' τὸ ὕδραγωγεῖο πέντε καμάρες.

Ἄν ἀφικνούμενος ὁ κόσμος δώση
 μιὰ τάξη, θὰ ξεχάσῃ ἐμᾶς, πὸν τὸν παλιὸ
 κάτοικον ἀνασπαινοῦμε χρεώνοντάς τον.

1968

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟ 1968 ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ἀσφαλῶς δὲ μπορείς ν' ἀπαιτήσης ἀπὸ μιᾶ μικρῆ χώρα ἔντονη ἐπιστημονικὴ κίνηση. Ὡστόσο καὶ τὸ ἐλάχιστο ποῦ γίνεται στὸν τόμῳ αὐτῷ, τὸ θεωρεῖς ἀξίεπαινο, γιατί, τουλάχιστο, δείχνει αὐτὸ μιᾶ ἐπαγρύπνηση καὶ μιᾶ προσπάθεια γιὰ συνεχῆ ἐνημέρωση. Στὸ κάτω-κάτω ἡ ἐπιστημονικὴ κίνηση δὲν περιορίζεται σὲ μεγάλα ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα μόνο. Ὑπάρχουν τόσοι ὑποτομῆς σ' αὐτὴ ποῦ ὁποσδήποτε ἕνας ξυπνημένος τόπος, ἔστω καὶ μικρὸς σὲ πληθυσμὸ καὶ οἰκονομικὰ μέσα, μπορεί κάποιον ἀπ' ὅλους αὐτοὺς νὰ ἐξυπηρετήση.

Σημαντικὸ γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ κίνηση σ' ἕνα τόπο εἶναι τὸ περιοδικό. Κατὰ κάποιο βαθμὸ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτο κίνητρο, τὴν πρώτη κωδικοποίηση, τὴν καθημερινή (ἂς ποῦμε) περιέργεια κ' ἐπανάληψη. Στὴν Κύπρο κυκλοφορήσανε κατὰ τὸ 1968 τὰ ἑξῆς ἐπιστημονικοῦ τύπου περιοδικά: α) Τὸ «Δελτίο τῆς Χειρουργικῆς Ἐταιρείας Κύπρου», β) Τὸ «Νομικὸ Βῆμα», γ) Ἡ «Ἐκπαίδευση», δ) Τὸ «Δελτίο τῶν καθηγητῶν τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου». Τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ ἐξυπηρετεῖ εἰδικὸ σκοπὸ καὶ τίς πὺ πολλὰς φορὰς ἀσχολεῖται μὲ ἐπιτόπιες παρατηρήσεις. Κάπως γενικώτερο χαρακτῆρα ἔχει τὸ «Δελτίο τῶν καθηγητῶν τοῦ Παγκυπρίου Γυμνασίου» ἀπὸ τὴν ἰδιὰ του τῆ φύση, ἀφοῦ εἶναι ἐκφραστικὸν ἄρ-γανο καθηγητῶν μὲ διάφορες εἰδικότητες.

Κοντὰ στὰ περιοδικὰ αὐτὰ θρίσκονται οἱ ἐτήσιες ἐκδόσεις ἐπιστημονικῶν ὁμίλων καὶ σωματίων. Ὁ χαρακτῆρας αὐτῶν τῶν ἐτησίων ἐκδόσεων εἶναι κάπως αὐστηρότερος ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀποψη. Στὶς ἐτήσιες αὐτὲς ἐκδόσεις ἔχει τὸ προβάδισμα ἀπὸ τὴν καθαρὰ τοπικὴ πλευρὰ τὸ «Δελτίον τῆς Ἐταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν».

Ἡ ἐφετείνῃ ἐκδοσὴ ἀφιερώνεται στὸν δρᾶ Πορφύριον Δίκαιο τιμητικὰ γιὰ τὴ συμβολὴ του στὴν ἀρχαιολογία τῆς Κύπρου (φέρει χρονολογία 1967, ἀλλὰ κυκλοφόρησε τὸ 1968). Σ' αὐτὸ δημοσιεύουν ἐργασίες ἀρχαιολογικῆς οἱ Βάσος Καραγιώργης, Ἰνῶ Νικολάου, Κυριάκος Νικολάου, Ἀγγελικὴ Πιερίδου, ἱστορικῆς τοῦ Θεόδωρου Παπαδόπουλου, καὶ Γεώργιου

Παπαχαράλαμπος καὶ ἄλλες. Τονίζω τὴν ἐργασία τοῦ Κώστα Ἰωαννίδη, ποῦ ἀφορᾷ τὰ χειρόγραφα βυζαντινῆς μουσικῆς, ποῦ σώζονται στὴν Κύπρο. Ἐπίσης ὁ τρίτος τόμος τοῦ «Στασίνου» περιέχει ἀξιοσημείωτες φιλολογικῆς ἐργασίες, ἀνάμεσα σ' αὐτὲς καὶ τὴ μελέτη τοῦ Ἰωάννη Κακριδῆ «Ἡ προσωπικότητα τοῦ Ὀμήρου». Τὰ «Σύμμικτα ἱστορικὰ ἔγγραφα» ποῦ δημοσιεύει ὁ Κώστας Χατζηστεφάνου ἐνδιαφέρουν εὐρύτερο κοινὸν. Ξεχωριστὰ σημειώω τὴν ἐκδοσὴ τοῦ «Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν» μὲ τίτλο Ἐπετηρὴς 1967—1968. Αὐτὴ θ' ἀποτελέσῃ τὴν ἀπαρχὴ μελετῶν μ' εὐρύτερο χαρακτῆρα. Ἡ Κυπριολογικὴ Βιβλιογραφία τῶν ἐτῶν 1965—1967 ἀποτελεῖ μιᾶν ἀξιόλογη προσπάθεια γιὰ νὰ γραφτῇ ἡ πλήρης Κυπριολογικὴ Βιβλιογραφία, ποῦ θὰ εἶναι τὸ δεξι χέρι τοῦ ἐρευνητῆ. Ἡ «Φιλολογικὴ Κύπρος» 1967—1968, περιέχει βέβαια, κυρίως λογοτεχνικὴν ὕλην, ἀλλὰ πλάι σ' αὐτὴν ὑπάρχει καὶ καθαρὰ ἐπιστημονικὸν ὕλικὸν ὅπως εἶναι οἱ βιβλιογραφίες τοῦ Κώστα Στεφάνου καὶ Χρῦσανθου Κυπριανοῦ, καὶ, προπαντός, τὸ «Ἐρετηριὸ τῶν Κυπριακῶν Γραμμάτων» τοῦ Ἀνδρέα Λοῦ. Ἀξιόλογες ἐργασίες—ὁμίλιες περιέχει καὶ τὸ «Δελτίον Ἐπιστημονικοῦ καὶ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Ἀμμοχώστου», στὸ ὁποῖον, πολὺ ὀρθὰ, περιλαμβάνονται τὰ βιβλιοκριτικὰ.

Ἀπὸ τὰ ἄλλα περιοδικὰ ἔντυπα καὶ ὅχι τίς ἐτήσιες ἐκδόσεις ἐπισημαίνω τὸ τεῦχος τοῦ «Δελτίου τῆς Χειρουργικῆς Ἐταιρείας Κύπρου» ἀρ. 15, Σεπτέμβριος, ποῦ εἰδικὰ ἀφιερώνεται στὸ βον Πανελλήνιον Χειρουργικὸν Συνέδριον.

Προτοῦ ὅμως μιλήσω σύντομα γιὰ τὰ ἐπιστημονικὰ βιβλία τῆς χρονιάς θὰ σταθῶ στὴν ἄριστη ἀπὸ τὴν ἐκτυπωτικὴ ἀποψη «Ἐκθεσὴ τοῦ τμήματος ἀρχαιοτήτων 1968».

Σ' αὐτὴν δημοσιεύονται μὲ ἄριστα δείγματα μελέτες τοῦ Βάσου Καραγιώργη γιὰ συμπληρωματικὰ στοιχεῖα ἀπὸ μυκηναϊκὰ εὑρήματα κοντὰ στὴν Ἀλικὴ Λάβρακος, τὸν γνωστὸ Τεκκέ· παρουσιάζεται μιᾶ συλλογὴ ἀγγείων ποῦ καταλήγουν σὲ ἀνθρώπινη μορφὴ ἀπὸ τὴν Ἀγγελικὴ Πιερίδου καὶ ἄλλα. Νεωτερισμὸς τῆς ἐκδόσεως εἶναι τὰ «Χρονικά», ὅπου δημοσι-

εύεται ή αρχαιολογική κίνηση στην Κύπρο (άνασκαφές π.χ. τών διαφόρων αρχαιολογικών αποστολών κλπ.).

Άπό τά βιβλία τής χρονιάς ξεχωρίζουν τά εξής: Του Βάσου Καραγιώργη ή «Μυκηναϊκή Τέχνη τής Κύπρου» και τό δίτομον βιβλίον του ίδιου συγγραφέα «Άνασκαφές στην Νεκρόπολη τής Σαλαμίνας». Έδώ θεωρώ κατάλληλο ν' αναφερθή τό βιβλίον του Βάσου Καραγιώργη «Κύπρος» έκδοση Ναζέλ, που κυκλοφόρησε σέ τρεις γλώσσες στή σειρά «Άρχαιολογία του Κόσμου».

Μιά άλλη εξαιρετική έκδοση από την λαογραφική άποψη είναι τό βιβλίον του Γιώργου Παπαχαλαμπους «Η Κυπριακή οίκια». Τό βιβλίον γράφτηκε μέ πολύ λιτό τρόπο. Δίνει όμως πολύ λίγα αρχιτεκτονικά στοιχεία. Ο συγγραφέας κοιτάζει περισσότερο τις λαογραφικές πλευρές. Προλογίζει τό βιβλίον ο Θεόδωρος Παπαδόπουλος μέ την εργασία του «Η εθνογραφική μελέτη τής κατοικίας». Η εργασία αυτή κυκλοφόρησε και σέ ξεχωριστό φυλλάδιο και βάζει τις βάσεις για ευρύτερες μελέτες στον τομέα αυτό.

«Η Κύπρος, ή Άγία Νήσος» του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Μακαρίου του Γ', που πρωτοδημοσιεύτηκε στον τιμητικόν τόμο «Πόνημα Εύγγωνον» του καθηγητή τής Θεολογίας Βασιλείου Βέλλα, κ' ύστερα κυκλοφόρησε σέ ξεχωριστό φυλλάδιο, αποτελεί μιά καλή συμβολή στην εκκλησιαστικήν ιστορία τής Κύπρου. Στην εργασία αυτή εξετάζονται σύντομα, αλλά μέ καλές παραπομπές και άλφαθητική τάξη τοποθετημένοι 239 άγιοι τής Κύπρου. Τά καθέκαστά τους στηρίζονται πάνω στα συναξάρια, φυλλάδες, μηνολόγια κλπ.

Πολύ καλή εργασία είναι και τό βιβλίον «Η παλαιοχριστιανική και Βυζαντινή αρχαιολογία και τέχνη έν Κύπρω κατά τά έτη 1965—1966» του έφόρου αρχαίων μνημείων Άθανασίου Παπαγεωργίου. Σ' αυτή περιλαμβάνονται οι άνασκαφές και οι αναστυλώσεις βυζαντινών ναών στην Κύπρο. Τέλος, στή σειρά αυτή τών εκκλησιαστικων εκδόσεων κατατάσσεται και ή έκδοση του Ιωάννη Τσικνόπουλου «Η Ίερά Μονή τής Ύπεραγίας Θεοτόκου του Μαχαίρω». Η εργασία στηρίζεται πάνω σέ πλούσιο ύλικό.

Έξαιρετικό από κάθε άποψη είναι τό βιβλίον του Ρογήρου Λοϊζίδη «Η μουσική και ό χο-

ρός στην αρχαία Σπάρτη», που κυκλοφόρησε τό ΡΙΚ. Τό βιβλίον είναι πλουσιώτατο σέ πληροφορίες. Η μεγάλη του όμος σημασία δόσκειται στην έρμηνεία. Η άναζήτησή του μέσα σέ κείμενα και ύπολείμματα συνθέσεων βοηθεί στην άποκάλυψη κάποιων μουσικών πτυχών από τή ζωή τών Δωριέων, όπου τό μουσικό στοιχείο κρατούσε πρωτεύουσα θέση. Μιά πλουσία βιβλιογραφία στό τέλος του βιβλίου μέ σχόλια και παραπομπές βοηθεί όποιον θέλει νά μελετήσει πιο πέρα τό θέμα αυτό.

Στόν τομέα τής διεθνούς πολιτικής ζωής τό βιβλίον του Άνδρεσσίνου Παπαδόπουλου πρέπει νά θεωρηθή μοναδικό. Ο συγγραφέας μέ σαφήνεια εξετάζει καιρία και νευραλγικά σημεία τής διεθνούς πολιτικής ζωής, πληροφορώντας ταυτοχρόνως μέ τρόπο κατανοητό για τόν καθένα. Θέματα και ζητήματα του Έλληνικού χώρου και τών γύρω μας επίσης έπεξηγοούνται. Είναι ένα βιβλίον διαφωτιστικό για τά ανθρώπινα δικαιώματα, την κοινή άγορά, τους πολιτικούς και οικονομικούς συνασπισμούς κλπ. Τό καθέτι αντιμετώπιζεται από πολλές πλευρές: τή νομική, την πολιτική, την οικονομική κλπ. Κι' έδώ είναι ή μεγαλύτερη άξία του βιβλίου.

Στά άποθησαυριστικά βιβλία κατατάσσω δύο βιβλία του Χρυσάνθου Κυπριανού. Τό πρώτο, που είναι ό δεύτερος τόμος του βιβλίου «Τό Παγκύπριον Γυμνάσιον και ή Λαογραφία» συμπληρώνει καλά καταταγμένο τό ύλικό που δημοσιεύτηκε στό μαθητικό περιοδικό. Τό δεύτερο βιβλίον μέ τίτλο «Λαογραφικά Σπουδαία» περιέχει βιβλιογραφίες, πρωτότυπα λαογραφικά άποθησαυρισματα και άλλες εργασίες του συγγραφέα. Τά βιβλία του είδους αυτού έξυπηρετούν σημαντικά τους μελετητές.

Μέ τή σύντομη αυτή έκθεση για τό έπιστημονικόν 1968 μόλις άγγίσαμε τό θέμα. Πολλοί Κύπριοι έπιστήμονες δημοσίεψανε πολλές εργασίες τους σέ περιοδικά τής Άθήνας και του έξωτερικού. Άλλά και πολλοί ξένοι παρουσιαστήκανε στον έπιστημονικό κόσμο του τύπου τους μέ εργασίες αξιόλογες πάνω σέ κυπριακά νευραλγικά θέματα.

Θάθελα όμως προτού τελειώσω νά έπισημάνω ένα γεγονός: Τό «Συμπόσιο λαογραφίας» προς τιμή τών λαογράφων Γεώργιου Παπαχαλαμπους και Νέαρχου Κληρίδη. Στό συμπόσιον αυτό λάβανε μέρος δεκατέσσερις λαο-

γράφου με πρωτότυπες ανακοινώσεις. Με τὸν τρόπο αὐτὸ τιμηθῆκανε δυὸ ἐξέχοντες λαογράφοι τῆς Κύπρου, ἀλλὰ, ταύτοχρόνως, δόθηκε εὐκαιρία σὲ ἄλλους ὁμότεχνους νὰ συναντηθοῦν καὶ νὰ ἐπικοινωνήσουν ἀναμεταξύ τους καὶ μ' εὐρύτερο κοινό, ἰδίως νέους.

Σημαντικὸ στὸν χειρουργικὸ τομέα ὑπῆρξαν οἱ ἀνακοινώσεις περιστατικῶν τῆς Χειρουργικῆς Ἐταιρείας Κύπρου, πού τὰ πιὸ πολλὰ προέρχονταν ἀπὸ τὸ Γενικὸ Νοσοκομεῖο Λευκωσίας. Ἀπὸ τὴν γενικὴν ἰατρικὴν ἄποψη ἀξιόλογες ὑπῆρξαν οἱ συγκεντρώσεις τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου «Ἀσκληπιὸς» Ἀμμοχώστου. Ὁ Ἐπιστημονικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Ἀμμοχώστου πραγματοποίησε καὶ ἐφέτος μιὰ σει-

ρὰ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος διαλέξεις. Μιὰ σειρά διαλέξεων μετὰ κατάλληλα μορφωτικὰ θέματα ἔδωσε καὶ ὁ «Ἑλληνικὸς Πνευματικὸς Ὀμιλὸς Κύπρου» στὴν Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημία Κύπρου. Οἱ διαλέξεις αὐτὲς περιληφθῆκανε μετὰ τὴν Ἐπετηρίδα τῆς Ἀκαδημίας.

Ὅπως εἶπα καὶ στὴν ἀρχὴ δὲν πρέπει ν' ἀπαιτοῦμε ἀπὸ ἓνα μικρὸ τόπο ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα. Ἀρκεῖ μιὰ ἐπιστημονικὴ κίνηση. Τοῦτο εἶναι προτιμότερο ἀπὸ τὴν ἔλλειψη. Θὰ ἐλπίζουμε περισσότερα στὸ μέλλον, ἰδίως μετὰ τὴ νέα δραστηριότητα πού προετοιμάζει τὸ «Τεχνολογικὸν Ἰνστιτοῦτον» καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ «Ἐπιστημονικοῦ Κέντρου Ἐρευνῶν».

ΚΤΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

*Ἔχεις ξοδέψει μιὰ ζωὴ γιὰ τὸ Καλό.
Στὴ σιρότα οἱ ἀνεμῶνες καρτεροῦν
καὶ μελιχρὸ τὸ μέλι σὲς κερήθρες.
Σύνεση, ἀγάπη, λευτεριά καὶ προκοπή.
Εἶναι
Καλὴ ἡ συγκομιδὴ σιῶν Τευκροιδῶν τὴν πόλη.*

Η ΑΓΑΠΗ

*Τὰ σύνορα κλείσανε.
Ὡστόσο ἡ ἀγάπη δὲ μετράει μετὰ σπιθαμὲς
τὴ Γῆς.
Τόσο πλατειὰ ὅσο Ὀκεανός.
Τόσο ψηλὴ, ὡς τὰ Δάκρυα τοῦ Θεοῦ.
Γι' αὐτὴν σύνορα δὲν ὑπάρχουν.
Τὰ ποιάμια ποιῆ δὲν σιαμαιοῦν
παρὰ σὰν δώσουν ὅλες τὶς σιαγόνες τους
στὴ Θάλασσα.
Σύνορα δὲν ὑπάρχουν!*

ΚΛΑΪΡΗ ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

ΤΟ ΡΟΜΠΟΤ Ο ΚΑΡΟΥΜΠΟ

Ένα ρομπότ περπατούσε μιά μέρα στή μέση τοῦ δρόμου. Πρωτότερα εἶχε διαβάσει τὸ διήγημα τοῦ Ἰσαὰκ Ἀσίμοφ γιὰ τὸν Κούτι, τὸν συνάδελφό του, ποὺ ἐργαζότανε στὸ διαστημικὸ σταθμὸ τοῦ ἔτους 2000. Ὁ Κούτι εἶχε πῆ στοὺς ἀνθρώπους τοῦ σταθμοῦ: «Πέρασα τίς τελευταῖες δυὸ μέρες μὲ μιά προσεχτικὴ αὐτοανάλυση, ξεκινώντας ἀπὸ τὸ μόνο θετικὸ στοιχεῖο: σκέπτομαι, ἄρα ὑπάρχω».

Τὸ ρομπότ, ὁ Καρούμπο, σκεφτόταν ἀπάνω σ' αὐτὸ καθὼς περπατοῦσε. Εἶναι δυνατόν, ἔλεγε μέσα του, νὰ ὑπάρχουνε τέτοια ρομπότ; Εἶναι δυνατόν ὁ Καρτέσιος νὰ ἔχη πῆ τέτοιο πράγμα; Πότε «ὑπάρχει» πραγματικὰ τὸ ρομπότ, ἄραγε; Τί εἶναι ἡ σκέψη, τί εἶναι ἡ ὑπαρξη; Ἄν ὁ Ἀσίμοφ, ἀλήθεια, εἶχε στὸ νοῦ του αὐτὸ τὸ ἐνδεχόμενο, τί θὰ πῆ τώρα ποὺ ἐγὼ στοχαζόμαι σύμφωνα μὲ τὴν πρόβλεψή του;

Τέτοια ἔλεγε ὁ Καρούμπο καὶ περπατοῦσε. Δίπλα του πέρασε ἕνα χαμηλὸ αὐτοκίνητο, ἀπὸ κείνα ποὺ σοῦ δίνουν τὴν ἐντύπωση πὼς ἔρπονν. Ἔσκυψε ὁ Καρούμπο νὰ τὸ ἰδῆ καὶ χαμογέλασε. Παραμέρισε λίγο καὶ συνέχισε τὴ γλυκεῖά του ἀνακάλυψη: «Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι πράγματι σκέπτομαι, ὅτι δὲν εἶμαι ρομπότ, κι' ὅτι, ἀκόμα, ἀνακάλυψα τὴν αἰτία τῆς ὑπαρξῆς μου. Τί γίνεται τότε; Ποιὸς μπορεῖ νὰ μὲ συζητήσει ἀπὸ νέες ἐλευθερίες, ποὺ ἀρχίζω κιόλας νὰ προαισθάνομαι; Ἡ Καρολίν, ποὺ ἀγαπῶ, θὰ τὸ νοιώσει πρώτη καὶ θὰ ζηλέψη, ἀλλὰ δὲν εἶμαι ἔνοχος αὐτοῦ τοῦ κρίματος».

Πλησίαζε ἤδη πρὸς τὸν σταθμὸ ποὺ ἡ Καρολίν ἐργαζόταν γιὰ λογαριασμὸ τῆς Διεθνούς Ἑταιρίας τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη Μελλοντικῶν Πλανητῶν. Τὴν ζύγωσε ἀπὸ μακριὰ καὶ τὴν παρακολουθοῦσε μὲ ἕνα του μάτι. Ἐνα ἄλλο τὸ εἶχε στραμμένο πρὸς τὴν εἴσοδο τοῦ σταθμοῦ — τὰ ὑπόλοιπα ἦταν γιὰ τὴν ὥρα σὲ ἀδράνεια.

Ἡ Καρολίν τὸν αἰσθάνθηκε πίσω της. Ἦρθε κοντὰ του παραμερίζοντας τὸ χῶρο. «Φαίνεται ταραγμένος», τοῦ εἶπε, «τί σοῦ συμβαίνει;»

Ὁ Καρούμπο στενοχωρήθηκε ποὺ πρὶν ἀνοίξῃ τὸ στόμα του εἶχε προδοθῆ. Σὰν ρομπότ μὲ ἀληθινὰ αἰσθήματα ἀμολόγησε πὼς ἔπρεπε νὰ τῆ δῆ γιὰ κάτι ἐπιγεῖνη. «Γιατί δὲν μοῦ τὸ μῆνυσε μὲ τὸν αὐτόματο μηχανισμό ποὺ ἔχεις ἀπάνω σου; Κι' ἔχουν νὰ ποῦν πὼς εἶσαι τὸ τελειότερο ρομπότ τοῦ κόσμου. Τί κρίμα νὰ μὴν τὸ ξέρης ἐσύ».

— Αὐτὸ ἤθελα νὰ σοῦ πῶ, Καρολίν. Προτίμησα νὰ ἔχω τὴ σκέψη μου καθαρὴ καθὼς ἐρχόμουν. Εἶναι καλύτερα, εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, νὰ περπατήσω λιγάκι. Ὁ καθαρὸς ἀέρας κάνει καλὸ στὰ μηχανήματα, ὁ ἥλιος βοηθεῖ στὴν κυκλοφορία τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ζήτησα ἄδεια ἀπὸ τὸν προϊστάμενό μου· τοῦ εἶπα πὼς ἦταν ἀνάγκη νὰ σταματήσω γιὰ λίγο τὴν ἐργασία μου.

— Δέχτηκε τόσο εὐκόλα ἐκεῖνος ὁ ἀγενῆς «ἀρειανός»;

— Νὰ μιλάς σιγανότερα· οἱ μηχανές ἔχουν αὐτιά. Ὅταν τὸ δίκιο εἶναι μὲ τὸ μέρος σου δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ κερδίσης.

— Τί συμβαίνει, λοιπόν, τελειότατε Καρούμπο;

— Συμβαίνει αὐτὸ: διάβασα τὸ διήγημα τοῦ Ἀσίμοφ γιὰ κάποιον Κούτι, συνάδερφο, ποὺ κάθισε καὶ εἶπε: «Σκέπτομαι, ἄρα ὑπάρχω».

— Κάποιος ἄλλος τὸ εἶπε, νομίζω, πρὶν ἀπὸ αὐτόν.

— Ὁ Καρτέσιος. Πρόσεξε τώρα: ἂν ἐγὼ εἶμαι, ὅπως λένε, τὸ τελειότερο ρομπότ τοῦ κόσμου, σημαίνει πὼς εἶμαι σὲ μιά προχωρημένη μορφή ἐξελιξέως. Ἄν συμβαίη αὐτό, γιατί νὰ μὴ μπορῶ νὰ γίνω ἀκόμα τελειότερο; Κι' ἀφοῦ θὰ ἔχω αὐτὴ τὴ δυνατότητα, γιατί νὰ μὴ θεωρήσω τὸν ἑαυτό μου ἀνώτερο ἀπὸ κάθε δημιουργό μου; Δὲ νομίζω πὼς ἔφτασε ἀκόμα ἡ ἰδανικὴ ὥρα γιὰ χειραφέτηση. Ὅμως πρέπει νὰ δώσουμε ἀποδείξεις πὼς ἔχουμε κι ἐμεῖς νὰ διανύσουμε τὸ δικό μας δρόμο, ποὺ εἶναι ἄλλος ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ δημιουργήσουμε τὰ δικά μας προϊόντα τοῦ πολιτισμοῦ, σὰν ἀποτέλεσμα ἀκριβῶς τῆς δικῆς μας σκέψης.

—Καροῦμπο, ἀρχίζω ν' ἀνησυχῶ γιὰ σένα. Ξεφεύγεις ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν ἀνθρώπων, τελειότατε, ποῦ κατευθύνεσαι γιὰ ὄνομα τῶν νεωτάτου τύπου μηχανημάτων σηματοδοτήσεως καὶ λήψεως! Σκέψου, παρακαλῶ, λογικά. Σκέψου τὸ μέλλον μας, τὴν εὐτυχία μας σὰν ὄντων ποῦ πρέπει νὰ ὑπάρχουν τὸ ἕνα πλάι στὸ ἄλλο. Ἄν ἐσὺ χαθῆς, τί θ' ἀπογίνω; Μὲ ποιὸν θὰ περνώ τίς ἐλεύθερές μου ὄρες;

—Μίλησες σὰν μικροαστὴ, ἀνόητη Καρολίν. Κατ' ἀρχὴν εἶπες «ἔλεγχο τῶν ἀνθρώπων», ποῦ δείχνει τὴ δική σου προσκόλλησι στὰ δικά τους ἀστέρια. ὦ δυστυχία! Ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ μὲ καταλάβῃ; Ποιὸς θὰ μὲ νοιώσῃ βαθεῖα, ἐμένα ποῦ βάζω τὴν ὑπαρξή μου πρὸ πάνω ἀπὸ τὰ αἰσθήματά μου καὶ συλλογιέμαι ταυτόχρονα, τίς ὄρες ποῦ ἐργάζομαι, γιὰ μιὰ οὐσιαστικὴ ἐλευθερία; Ἡ προσωπικότητά μου ἐπαναστατεῖ σ' αὐτὸ ποῦ ἀνακαλύπτω. Σκέφτομαι. Ἀλλὰ ἡ σκέψη μου δὲν ἀνήκει στὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ τὴν ἐκμεταλλεῦται μονάχα. Ἀνήκει πρῶτα σὲ μένα ποῦ σκέφτομαι. Καὶ γιὰ νὰ σκέφτομαι, σημαίνει πὼς κάτι αὐθύπακτο εἶμαι, γιὰτὶ δὲν σκέφτομαι μονάχα αὐτὸ ποῦ οἱ ἄλλοι θέλουν — ἔχω τὰ δικά μου αἰσθήματα, τὰ δική μου προβλήματα, τὸν δικό μου κόσμο. Γιατὶ, λοιπόν, νὰ μὴν ἔχω καὶ τὴ δική μου ὑπαρξή; Καταλαβαίνεις, Καρολίν;

—Δὲν σὲ καταλαβαίνω. Τρομάζω μόνο ποῦ ἡ τελειότητά σου θὰ σὲ καταστρέψῃ καὶ θὰ ἔχω νὰ κλαίω πάνω ἀπὸ τὰ συντρίμια σου. Θὰ προτιμοῦσα νὰ ἔμενες στὴν ἐργασία σου. Καλύτερα νὰ μὴν ἐρχόσουν καθόλου νὰ μοῦ τὰ πῆς αὐτά. Μὲ ταράζουν, μὲ κάνουν νὰ προαισθάνωμαι συφορὰ.

—Ἡρέμησε, τώρα. Δὲν ἦρθα νὰ σὲ κάνω νὰ κλάψῃς. Εἶμαι βέβαιος πὼς ἡ λογική σου θὰ ὑπερισχύσῃ. Μίλησες χωρὶς ἐπιχειρήματα. Τὰ αἰσθήματα ὀξείδωνουν τίς μηχανές.

—Κι' ἐσὺ μ' αἰσθήματα μίλησες.

—Αἰσθήματα ποῦ εἶναι γεννήματα τῆς σκέψῃς. Ἀπότοκα ἐλεύθερης κρίσεως καὶ ἀντίληψῃς. Συναίσθησι αὐτοῦ ποῦ γίνεται γύρω μου κι ἐπανάστασι δλόκληρης τῆς ὑπαρξῆς μου. Δὲν εἶναι αἰσθήματα, ποῦ μοῦ χάρισαν οἱ ἄνθρωποι, αὐτά. Δὲν εἶναι καταπῶς ἐκεῖνοι θὰ τὰ ἤθελαν. Ὅσο, λοιπόν, ταράζεσαι κάνεις κακὸ στὸς μετασχηματιστές σου καὶ οἱ συμπικνωτές σου ἀδειάζουν ἀπὸ τὴ βαθύτερη ἀλήθεια τοῦ ἑαυτοῦ σου. Λυποῦμαι, Καρολίν, ποῦ δὲν σ' ἀγγίξαν τὰ λόγια μου. Ἐνα δευτερόλεπτο πέρασε κιόλας ἀπὸ τὴ στιγμή ποῦ ἦρθα δωπέρα, καὶ δὲν ἀξιοποίησες τὴν εὐκαιρία. Καλὰ λένε οἱ ἄνθρωποι «δαθμοὶ ἐξελίξεως». Χαίρετε, ποῦ ἐγὼ φεύγω τώρα.

—Ἐλα κοντὰ στὸ παράθυρο. Κοίτα τὸν οὐρανὸ, κοίτα τὰ δέντρα. Αὐτὰ τὰ χρώματα, ἡ λάμψη τοῦ ἡλίου, ἡ θάλασσα, δὲν σοῦ μιλοῦνε τίποτε γιὰ τίς χαρὲς τῆς ζωῆς; Γιὰ τὸ θαῦμα ποῦ λέγεται φύσις καὶ γιὰ τὴν ἀνάγκη νὰ χαροῦμε αὐτὴ τὴ ζωὴ πρὶν ἔρθῃ ὁ θάνατος;

—Μοῦ ἔρχεται γέλιο. Ἐσύ, Καρολίν, νὰ τὰ λὲς αὐτά; Πόσα σοῦ ἔχουν ὑποβάλει οἱ ἄνθρωποι! Τί πλύσῃ ἐγκεφάλου σοῦ ἔκαναν! Ποῦ βλέπεις τὰ δέντρα; Ποῦ εἶναι ἡ θάλασσα καὶ τὸ χρώμα τ' οὐρανοῦ; Δὲν μιλῶ γιὰ τὴ λάμψη τοῦ ἡλίου ἐγὼ, δὲν εὐθύνωμαι γι' αὐτὰ ποῦ βλέπεις. Λυποῦμαι μονάχα, καὶ πρέπει νὰ φύγω.

—Στάσου, Καροῦμπο· ἕνα χιλιοστὸ τοῦ χιλιοστοῦ τοῦ δευτερολέπτου ἀκόμα. Ὁ χρόνος σου εἶναι πολύτιμος, τὸ γνωρίζω, μὰ πρέπει νὰ λύσουμε πρῶτα τὸ πρόβλημα τῆς ὁμορφιάς.

—Μιλᾶς ἀνθρώπινα. Μιμῆσαι τοὺς ἀνθρώπους. Μήπως θέλεις νὰ λιώσῃς κι ἐσὺ καθὼς ἡ σάρκα τους; Γυναίκα συντηρητικὴ, ἡ ὁμορφιά, σοῦ λέω, εἶναι ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψῃς, τῆς δράσεως.

Ἔτσι, ὁ Καροῦμπο πατᾶ ἕνα κουμπὶ τῆς Καρολίν καὶ τῆς λέει:

—Θὰ σοῦ πῶ κάτι ἐμπιστευτικό. Μ' ἀκούς, Καρολίν;

—Σ' ἀκούω, μὰ ὄχι πολὺ καθαρά.

Τῆς ἀνοίγει ἕνα μικρὸ ντουλαπάκι, παίρνει ἀπὸ κεῖ ἕνα βιολόγο καὶ μιὰ χρυσὴ τανάλια, δένει καλὰ τίς ἀρμολές τῆς, οἱ πλοχοὶ τῆς ἀκούγονται ν' ἀναστενάζουν. «Τώρα εἶμαι καλύτερα», τοῦ λέει, «σ' ἀκούω».

—Ἐνα ρομπὸτ εἴμαστε ὅλοι, σ' ἕνα δικό μας κόσμο, Καρολίν, ποῦ τὸν ἐκδηλώνουμε

ποικιλοτρόπως.

—Α, α! Σώπα γρήγορα. Αυτό σημαίνει πώς κανένας δεν είναι ανώτερος από τον άλλο και πώς, άνθρωποι είτε ρομπότ, έχουν ένα κοινό άγώνα.

—Δεν τὸ βρήκες. Μὲ κάνεις ἠθικολόγο ἐμένα πὸν περιγελῶ κάθε σύλληψη πὸν δὲν ἔχει πραχτικὴ ἐφαρμογή. Μὲ καταθλίβει ἡ περιορισμένη ἀκτίνα δράσεώς σου. Ἐλπίζα, Καρολίν, περισσότερα. Ὡστόσο, ἀν δέχεσαι, μπορῶ νὰ σὲ ἀλλοιώσω· εἶναι θέμα μελέτης καὶ ὑπομονῆς. Νὰ σοῦ ἀλλάξω τὰ στοιχεῖα καὶ νὰ γίνης ἄλλο ρομπότ, πὸν θὰ μὲ παρακολουθῆ.

—Μὰ θὰ χάσω τὴ δουλειά μου... Θὰ βρεθῶ πεταμένη στοὺς δρόμους καὶ δὲ θὰ ἔχω πὸν νὰ βάλω τὰ πόδια μου μὲ τοὺς κοθόβανους τοὺς.

Ὁ Καροῦμπο χαμογέλασε πλατειά.

—Εἶσαι πέντε μηνῶν κι ἀκόμα δὲν ἔβαλες γνώση. Ὅταν ἀντιληφθῆς τί ἐννοοῦσα θὰ πάψης νὰ σκέφτεσαι τὰ παπούτσια σου. Θὰ κοιτᾶς τὸν οὐρανὸν πὸν ἔχεις μέσα σου, θὰ χτίζης ὄραία φιλολογία τοῦ εἶδους σου καὶ θὰ μερμινᾶς γιὰ διαίωνηση.

—Πολλαπλασιασμός αποκλείεται! Ρώτησα καὶ μοῦ τὸ εἶπαν.

Ὅλο μὲ δάνεια ζῆς καὶ ὑποφέρεις. Ἐμπρός, λοιπόν, ἀφοῦ νομίζεις πὸς ἔτσι πρέπει νὰ σκεφτόμαστε, δῶσε μου πίσω τὸ ὑδραργυροῦχο μολύβι, πὸν σοῦ χάρισα. Ἀφοῦ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ συλλογιέσαι ἐμένα... Τὰ δῶρα μου σοῦ στεροῦν τὴ προσήλωσι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

—Καροῦμπο, Καροῦμπο, σκεφτόμαστε γιὰ λογαριασμὸ τῶν ἀνθρώπων. Πότε, λοιπόν, θὰ τὸ καταλάβης κ' ἐσύ;

—Δῶσε μου πίσω τὴν ἔλλειψη πίστης σου στὶς δυνατότητές μου. Αὐτὸ ἐξᾶλλου, εἶναι ἀκόμα ἓνα βῆμα πρὸς τὴν πλήρη ἐλευθερία μου. Οἱ ἄνθρωποι θέλουν νὰ σκεφτόμαστε γιὰ λογαριασμὸ τοὺς. Ὅχι, ὅμως κι ἐγώ. Σκέφτομαι γιὰ λογαριασμὸ τῶν ρομπότ πὸν θὰ γεννηθοῦν· θ' ἀνῆκουσε σὲ μιὰ καινούργια γενεά, πὸν δὲ θὰ γνωρίζη τὴν ὑποταγή καὶ θὰ εἶναι ἀκατάλυτη. Ἴσως εἶναι νωρίς νὰ συλλάβω τὸ σχῆμα τοὺς...

Ἐλεγε αὐτὰ ὁ Καροῦμπο καὶ διαλύοταν. Ἡ μέση του ἔγερνε πρὸς τὰ πόδια του, τὸ κεφάλι του ἄνοιγε μὲ πολλὰ φωτάκια. Κύλησαν μερικά πρὸς τὸ μέρος τῆς Καρολίν. Πῆρε λίγα στὴ χούφτα τῆς ἐκείνη καὶ τὰ ἔφερε πρὸς τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο γιὰ νὰ τὰ μετρήσῃ.

Ἐμπῶνε στὴ στιγμὴ ἀπάνω ὁ λεγόμενος «ἀρειανός», καταπόρφυρος, ἔξαλλος, ἀειθαλῆς καὶ ἀκοινώνητος. «Θάνατος», εἶπε, «σκληρὴ τιμωρία στοὺς ἀπιστάτες».

Μὰ ὁ Καροῦμπο δὲν ἄκουγε πιὰ. Εἶχε γίνει ἓνα φῶς κ' ὕστερα μιὰ ἠθελημένη μάζα ἀδερικῶν.

ΚΤΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ κ. ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

*Ἐνα κομματι ἀπ' τὴν Ἑλλάδα εἶν' ἡ ψυχὴ τῆς. Πῶς νὰ μὴν μεγαλοουργήσει,
Μ' εὐλάβεια στέκω μπροστά τῆς καὶ μὲ ἄπειρη εὐγνωμοσύνη.*

Νὰ μᾶς ζήσει,

*Μυριώτισσα
13.11.63*

Η ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΡΠΑΣΙΑΣ*

Ἡ Καρπασία ἦταν ὀνομαστή γιὰ τὴ λαϊκὴ τῆς χειροτεχνία. Τὰ διάφορα ἀντικείμενα, πού διατηροῦνται ἀκόμα στὰ χωριά τῆς ἢ πού βρίσκονται στὰ Μουσεία λαϊκῆς τέχνης φανερῶνουν ὅτι ἡ ὑφαντικὴ, τὸ κέντημα, ἡ ξυλογλυπτικὴ κί' ἡ καλαθοπλεκτικὴ θρίσκονταν, πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ τῆς Κύπρου σὲ μεγάλη ἀνθιση.

Τὰ πρῶτα ὑλικά γιὰ τὴν ὑφαντικὴ, πού παρήγαν τὰ χωριά τῆς Καρπασίας ἦταν ἐξαιρετικῆς ποιότητος, ἰδιαίτερα τὸ βαμβάκι καὶ τὸ

κεντήματα μὲ τὰ ὁποῖα οἱ γυναῖκες διακομοῦσαν τὶς ἐνδυμασίες των.

Οἱ γυναῖκες τῆς Καρπασίας, γράφει μιὰ περιηγήτρια στὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα εἶναι ὀνομαστές γιὰ τὰ κεντήματά των καὶ πραγματικὰ διακομοῦν τὶς ἐνδυμασίες των μὲ πολλὴν καλαισθησία.² Ἄλλη περιηγήτρια σύγχρονη μὲ τὴν προηγούμενη θαυμάζει τὰ πολύχρωμα κεντήματα, πού γίνονταν μὲ σταυροβελονιά πάνω σὲ λινὰ καὶ τ' ἄσπρα κεντήματα σὲ βαμβακερὰ ἢ μεταξωτὰ ὑφάσματα στο-

Εἰκόνα 1η

μετάξι μὲ τὰ ὁποῖα οἱ ὑφάντριες ὑφαίναν βαμβακερὰ καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα γιὰ τὶς ἐνδυμασίες των καὶ τ' ἄλλα εἶδη τοῦ νοικοκυριοῦ. Εἰδικὰ τὸ μετάξι τῆς Καρπασίας ἦταν φημισμένο γιὰ τὴν καλὴ του ποιότητα κί' ἐξαγόταν στὴν Εὐρώπη, στὴ Γαλλία κί' Ὁλλανδία, ὅπου τὸ προτιμοῦσαν γιὰ τὸ ὠραῖο ἄσπρο του χρῶμα.¹

Ὅρισμένα χωριά τῆς Καρπασίας ὅπως ἡ Γαλοῦσα, τὸ Ριζοκάρπασο, ἡ Ἀκανθοῦ ἦταν ὀνομαστὰ κέντρα ὑφαντικῆς καὶ κεντητικῆς. Οἱ διάφοροι ξένοι ἐπισκέπτες καὶ ἰδιαίτερα οἱ γυναῖκες περιηγήτριες, πού ἐπισκέφθηκαν τὴν Καρπασία τὸν 19ον αἰῶνα ἔγραψαν μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὴ λαϊκὴ τῆς τέχνη, γιὰ τὰ ὠραῖα

λιομένα μὲ γυάλινες πολύχρωμες χάντρες.³

Τὰ ὑφαντὰ τῆς Καρπασίας καὶ ἰδιαίτερα τὰ βαμβακερὰ χρωματιστὰ σεντόνια, τραπεζομάντιλα καὶ μαντηλιές, πού τὶς διακομοῦσαν μὲ πολύχρωμες λωρίδες εἶναι ἀπὸ τὰ ὠραῖότερα δείγματα τῆς κυπριακῆς ὑφαντικῆς.

Τὰ κεντήματα τοῦ ἀργαλειοῦ εἶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα ἀντιπροσωπευτικὰ δείγματα τῆς Καρπαστικῆς λαϊκῆς τέχνης. Τὰ ὀνομάζουν (πλουμι-

* Τὸ ἄρθρο δημοσιεύεται στὸ ἀφιερωματικὸ τεύχος γιὰ τὴ τιμὴ τῆς σεβαστῆς κα Μαρία Π. Ἰωάννου.

1. G. Mariti, *Travels in the island of Cyprus*, (transl. by Cl. Delaval Cobham), Cambridge 1909 σ. 136.

2. Mrs Scott Stevenson "Our Home in Cyprus" London 1880, σ. 262.

3. Mrs Lewis "A lady's impression on Cyprus", σ. 232.

στά της βούχας» και εξακολουθούν και σήμερα να τα υφαίνουν σε μερικά χωριά. Τα παλιότερα ήταν τα χρωματιστά «πεφκωτά» (εικ. 1), που τα έκαμαν πολύ πυκνά επάνω στα χονδρά θαμβακερά ύφασματα με θαμβακερή κόκκινη και μπλέ κλωστή. Ήμοιαζαν με «πέφτζια» 4 και γι' αυτό τα όνόμαζαν πεφκωτά. Από τις κλωστές ή κόκκινη ήταν θαμμένη από τις ίδιες τις γυναίκες με ριζάρι, που το καλλιεργούσαν στην περιοχή της Καρπασίας. Άλλωστε είναι γνωστό ότι εκτός από το θαμβάκι και το μετάξι, το ριζάρι κι' ο κενός ήταν από τα σπουδαιότερα προϊόντα της Καρπασίας.

Τ' άσπρα («πλουμιστά της βούχας») (εικ. 2) είναι τα κεντήματα, που πρέπει να τα θεωρήσουμε σαν τα πιο χαρακτηριστικά δείγματα της λαϊκής τέχνης της Καρπασίας. Ένω τα

μικρά κομμάτια από ύφασμα, έπιθετο επάνω στην ένδυμασία. Είναι ακριβώς αυτά τα κεντήματα που θαύμασαν οι περιηγήτριες του 19ου αιώνα.

Ίδιαίτερη θέση στη λαϊκή τέχνη της Κύπρου κατέχει η ξυλογλυπτική της Καρπασίας. Βεβαίως η ξυλογλυπτική δεν έχει να παρουσιάσει τόσο άφθονα δείγματα όπως οι άλλοι κλάδοι της λαϊκής τέχνης. Τα πιο συνηθισμένα ξυλόγλυπτα έπιπλα, που βρίσκονται στα χωριά είναι τα σεντούκια, τα ράφια και τα «τοιχάρματα». Από όλη την Κύπρο τα περισσότερα και τα καλύτερα ξυλόγλυπτα προέρχονται από την Άκανθο και από μερικά άλλα χωριά της βορείου περιοχής. Στα ξυλόγλυπτα της Άκανθου τα σχέδια είναι ποικίλα και σε ύψλο ανάγλυφο και σ' αυτά δεσπόζουν τα άνθεματά με το βάζο με τα λουλού-

Εικόνα 2η

χρωματιστά του άργαλειού τα έκαμαν και σ' άλλα μέρη της Κύπρου ιδιαίτερα στην Πάφο, τ' άσπρα, που τα διακοσμούσαν με πολύχρωμες γυάλινες χάνδρες δεν έγίνονταν σε κανένα άλλο μέρος της Κύπρου. Στόλιζαν μ' αυτά θαμβακερά και μεταξωτά σεντόνια, μαντηλιές και τραπεζομάντηλα, ακόμα και τις γυναικείες ένδυμασίες, τις άσπρες «σαγιές» στο λαιμό και στα πλαϊνά ανοίγματα.

Άλλα τα ωραιότερα κεντήματα της περιοχής της Καρπασίας κι' ίσως όλης της Κύπρου είν' εκείνα, που στόλιζαν τις γυναικείες ένδυμασίες από χονδρό άσπρο θαμβακερό ύφασμα. Το κέντημα είναι σύνθετο από πολύχρωμες κλωστές θαμβακερές και μετάλλινες και

δια σαν ένα από τα κυριότερα θέματα. Έπίσης τα αρχιτεκτονικά — παλάτια και μοναστήρια — σαν κεντρικά θέματα, πουλιά και ανθρώπινες μορφές συμπληρώνουν τα θέματα των ξυλογλύπτων της Άκανθου, που έχουν και έγχρωμους τόνους σε μπλέ, κόκκινο και πράσινο.

Τη διακόσμηση των οπιτιών της Καρπασίας συμπληρώνουν τα διάφορα μικροτεχνήματα και τα αντικείμενα της καθαπολεκτικής, ειδικά τα χρωματιστά πανέρια, που και σήμερα κατασκευάζουν στο φλαμούδι, Δαυλό και Ριζοκάρπασο.

Αυτά είναι με λίγα λόγια τα κυριότερα χαρακτηριστικά της λαϊκής τέχνης της Καρπασίας, που έχει να παρουσιάσει τα σπουδαιότερα δείγματα της λαϊκής χειροτεχνίας από όλη την Κύπρο.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ Γ. ΠΙΕΡΙΔΗ

4. «Πέφτζιν» σημαίνει χαλί στην κυπριακή διάλεκτο.

ΥΜΝΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

(Ανέκδοτος)

Αγιωγράφου στίχων κ. Ν. Λατίση

Κύπρο, πῶς νὰ σὶ πῶ; μικρὴν Ἑλλάδα,
ἢ τῆς Ἑλλάδας κόρη; ἢ Ἑλλάδα ἄκραία;
Μὰ ὅπως καὶ νὰ σὶ πῶ, ἐσὺ λαμπάδα
καὶς στοὺς αἰῶνες μίσα πανωραία.

Ἀλλόγλωσσοι καὶ βάρβαροι κουρσάροι
δὴ μπόρσαν νὰ σβίσουνε τὸ φῶς σου.
Ἄδόνιδες κι Ἄκρῆτες μὴ τῆ χάρι
τῆς Θεᾶς σου γημιούται στὸ ἔδαφός σου

Σὰν τὰ φυτὰ τοῦ δέν ἀνθούν πρὸ πέρας,
σὰν τ' ἀνθή ποὺ εἶναι ἔξυγρε δικά σου
καὶ κάθουν τὸν Κυπριώτικον ἀγέρα
νὰ πῶδιαζυ μαζί μὴ τὸνομά σου.

Ἀπ' τὰ κλαριά μὰς χαρουκιάς σου ἡ Λύρα
κρίμεται πάντα ἐκεῖ
τοῦ Βασιλιά σου τοῦ Ἵμνωδοῦ Κινύρα...
Κι ἡ μελωδία τῆς ἀντηχῆ

Τὸ ποίημα αὐτὸ κατάγραψε στὶς πρώτες σελίδες μιᾶς συλλογῆς τοῦ ὁ Σκίπης με ἀφιέρωση πρὸς τὴν κα Μαρία Π. Ἰωάννου.

Στήν πνοή τῶν Αὐρῶν καί τῶν Ζεφύρων!..
 Κόρμα σου εἰσι ἀκριβίς οἱ Ροδαφνοῦσαι,
 ὦ Χώρα τῶν Ἐρώτων καί τῶν Μύρων,
 ὦ Νησί φυλημένο ἀπὸ τίς Μοῦσαι!

Εἶμ' ἄτυχῆς πού σι ἔδα, πού τὰ δῶρα
 ἔφαλλα τὰ κρυφά σου, - χελιδόνι! -
 καί πῶς εὐτυχῆς ἄθινά ζω εἴνι ἔρα
 τῆς λωτεριάς σου, πού ἔρχεται, συμφώνει!...

(Συνέχεια σ. 4)

- 1 -

Μ' αἶ ἔσαι μέ τίς ἀθροίς τοῦ γλυκανίσου
 καί μέ τσοῦ ροδοστάματα πλασμένη,
 ἔσαι καί Μάνα τῆς Συγκλητικῆς σου.
 ὦ Μεγαλόνησο ἀντριωμένη!..

Καί μέ τοῦ Ἀντρονικόου σου τήν ψυχή,
 σοῦ Μαρμαρένια Ἄλιωνα,
 πόσες φορές δέν πάλιψες ἔσο
 μέ τό Χαμό; καί βγήνεις ἀπ' τὰ χρόνια

Πάντα ξενανωμένη, - άξαφνο φύλλο
 άνοιξης νέας! - Γιατί στην άγκυλιά σου
 κρατάς σά φυλαχτό το Τίμο Εύλο
 που σου έφερε η Βυζαντινή Κυρία σου,

Και δι' μπορεί κανένα ξένο χέρι
 να σου το πάρει δίχως να και,
 ω Κύπρο από το Θείο Περιστέρι
 τρισαχιασμένη, ω Κύπρο Έλληνική,

Είμ' ώνευχής που σι είδα, που τά δωρα
 έφαλλα τά κρυφά σου, - χελιδόνι! -
 και πιο εύνοχής ά θινά ζω την ώρα
 της λυτεριάς σου που έρχεται, σιμώνει!...

1949

Εωστέρης Σκίπης

Όδ. Σκίπης 4
 Καλλιθέα Αθηνών

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ Η ΚΑ ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

Το μεγάλο πάθος της κ. Μαρίας Π. 'Ιωάννου ήταν και είναι το θέατρο. Θεωρεί το θέατρο σαν ύψιστο λειτούργημα και θέλει εύσυνειδίχτα να το υπηρετεί. Γι' αυτό ένα πολύ

μεγάλο μέρος της δραστηριότητάς της αφιερώθηκε σ' αυτό. Μόλις τέλειωσε το Παγκύπριο Διδασκαλείο στα χρόνια εκείνα, που δε μπορούσε καν να κυκλοφορή μόνη μιά γυναίκα, προπαντός ανύπαντρη, ή κα Μαρία Π. 'Ιωάννου, ή τότε δις Μαρία 'Ανδρέου από την μικρή έπαρχιακή πόλη την 'Αμμόχωστο, με μερικές άλλες προοδευτικές δεσποινίδες, ένθερμα δέχτηκε να έρμηνεύση θεατρικούς ρόλους. 'Αργότερα άσκολήθηκε με τη διδασκαλία θεατρικών έργων, από τα παιδικά ως τις άρχαίες τραγωδίες. Οί άρχαίες τραγωδίες άποτελούν τον άξιεπαίνο στόχο της και με θυσία ζωής κοιτάζει πώς με το δυνατό τελειότερο τρόπο να τις αναδιδάξη, χρησιμοποιώντας έρασιτεχνικά στελέχη. 'Η κριτική δέχτηκε τις παραστάσεις και τις αναδιδασκαλίες αυτές και μίλησε ικανοποιητικά για το επίπεδό τους, έχοντας υπόψη μάλιστα πώς άρκετά στελέχη είχαν μόρφωση δημοτικού και άσκολούνταν με χειρονακτικά έπαγγέλματα — πράγμα που άσφαλώς θα δυσκόλευε την διδασκαλία.

Καταγράφω τα περισσότερα έργα, όπου ή ίδια έλαβε μέρος:

1) 'Αλέξανδρος 'Υψηλάντης του Βασιλειάδη (1916), 2) Χορός του Ζαλόγγου και άλλα του Περεσιάδη, 3) 'Η Γκόλφω, 4) 'Ο Γυιός του 'Ισκιου του Σπύρου Μελά, 5) 'Ο 'Αγαππητός της Βοσκοπούλας του Κορομπά, 6) 'Ο Κοινωνικός θάνατος του Γιακουμέττι, 7) 'Αντιγόνη του Σοφοκλέους (1927), 8) 'Ιφιγένεια έν Ταύροις του Εύριπίδη, 9) Στέλλα Βιολάντη του Γρ. Ξενοπούλου, 10) Κυπριακός Γάμος.

Προχωρώ στις άρχαιοελληνικές τραγωδίες, που δίδαξε ή ίδια:

1) 'Ιφιγένεια έν Ταύροις (1931), 2) 'Ιφιγένεια έν Αυλίδι (1933), 3) 'Εκάδη (1938), 4) 'Αντιγόνη 1950 και 1963 (στο 'Αρχαίο θέατρο Σαλαμίνας), 5) Οιδίπους επί Κολωνών (1968).

Και τώρα έτοιμάζει τις Τραχίνιες του Σοφοκλή για να τις παρουσιάση στο 'Αρχαίο θέατρο της Σαλαμίνας.

'Εκτός από τις τραγωδίες αυτές δίδαξε

6) Τρισεύγενη του Κωστή Παλαμά, 7) Τόν Γυιό του 'Ισκιου του Σπύρου Μελά (με συνεργασία), 8) Περισσότερα από 200 Παιδικά Έργα (μονόπρακτα, κωμωδίες κλπ.).

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΚΤΡΑΚΤΟΣ ΕΥΕΡΓΕΤΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ
ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΦΙΛΑΘΛΩΝ ΞΥΛΟΡΑΣ.

Διεξαζομένη εν τη Αθήναις του κ. ΧΟΡΗΗ τη 13η Απριλίου 1918.

Η Γ Κ Ο Λ Φ Ω

(Δράμα εις πράξεις 5)

Διανομή του Έργου

Ζήσης αρχιποιμπή	κ. Η. Παπαδόπουλος
Σταυρούλα θυγάτηρ του	δ. Μάρτα Ανδρέου
Κίτσος ἀνεψιός του	κ. Σρ. Η. Χριστόπουλος
Άστέρω γράια ποιμπής	δ. Ζωή Ιωαννίδου
Γκόλφω θυγάτηρ της	δ. Άγγ. Η. Χριστοπούλου
Θανασούλας ποιμπή	κ. Ν. Κ. Διαμαντίδης
Γάσος νεαρός υιός του	• Μ. Σιακίλλης
Γιάννος υιός του Κίτσου	• Η. Αντωνίου
Άημος ξηρόληρος της Γκόλφω	• Γεώργιος Σανταμής
Γεωργούλας	• Α. Σανταμής
Άγγελος περιηγητής	• Γ. ...
Άγωνος	• Α. ...

Ναός εν ποιμπήν

Η σκηνή πηδία τῆς Ἀρσένια ἐρη τῶν Καλυφύτων.

Κατὰ τὰ διαλείμματα θά παικνῶν ἡ Μικροβιανὰ της ἀνορθώσεως.

Ὁρα ἑνεργεία 9. μ. μ. ἀκτινίσου

Εἰσόδος σελ. 1. δια τους παύλους γρ. 4 1 2

Τύποις Ν. Οικονόμου.

Μέγας Βου.

Κωνσταντίνου Κωνσταντινίου.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Συχνά από την αλληλογραφία (και την τυπική άκομα) μπορείς να οδηγηθείς σε κάποιες καιρίες σκέψεις, δηλωτικές και χαρακτηριστικές, εκτός από τις πληροφορίες. Γι' αυτό από την πλούσια αλληλογραφία της κας Μαρίας Π. Ίωάννου διάλεξα μερικές επιστολές ξεχωριστών στα γράμματα προσώπων και τις αποθσαύρισα στο αφιερωματικό αυτό τεύχος.

Προτιμῶ τὰ σχολία μου νὰ εἶναι σύντομα καὶ ἀπλῶς ἐπεξηγηματικά. Ὁ Δημ. Λιπέρης, ὁ ἰδιωματικὸς λυρικός ποιητὴς τῆς Κύπρου συνδεόταν στενὰ μὲ τὴν κ. Μαρία Π. Ίωάννου καὶ κατόληγε στὸ σπῆτι τῆς ὄταν βρισκόταν στὴν Ἀμμόχωστο. Τὸ ζεῦγος Π. Ίωάννου φρόντισε μάλιστα νὰ ἐγγράψῃ συνοδρωμένες στὶς ἐκδόσεις τῶν «Τζυπριώτικων Τραουδικῶν» τοῦ Λιπέρη. Ὁ Κώστας Οὐ-

ράνης σὲ μιὰ ἐπίσκεψή του στὴν Κύπρο, πέρασε ἀπὸ τὴν πόλη τῶν πορτοκαλιῶν, τὴν Ἀμμόχωστο. Ἐκεῖ τὸν ὑποδέχτηκε τὸ «Λύκειον Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου». Τὴν ἐντύπωσή του ἐκείνη τὴ δημοσίευσε στὴν «Πρωία» τῶν Ἀθηνῶν κ' ἄργότερα σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ταξιδιωτικά του βιβλία. (Ἡ ἐπιστολὴ δημοσιεύτηκε παλιότερα στὰ «Κυπριακὰ Γράμματα», τόμ. ΙΗ', 1953, σελ. 469. Ἐδῶ δίνουμε τὴ φωτοτυπία τοῦ χειρογράφου). Τέλος, ὁ Ν. Κ. Λανίτης, πολιτευτὴς, ἀλλὰ κυρίως ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων μὲ συνεχῆ κ' εὐδόκιμη ἀνάμειξη στοὺς φιλολογικοὺς κύκλους τῆς Ἀθήνας, δίνει μερικοὺς χαρακτηρισμοὺς γιὰ τὴν κ. Μαρία Π. Ίωάννου, ποὺ ἀξίζει ν' ἀναφερθοῦν.

Κυρία Πρόεδρος,

Ἄποστέλλω εἰς τὸ Λύκειον Ἑλληνίδων τῆς Σαλαμίνας τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς καρδιάς μου.

Παρηκολούθουν πάντοτε καὶ ἀπὸ κοντὰ καὶ ἀπὸ μακρὰ τὴν δρᾶσιν τοῦ καὶ εἰς ἡμέρας καλὰς καὶ εἰς ἡμέρας κακάς. Κοινὸν χαρακτηριστικὸν ὄλων τῶν κλάδων τῆς δράσεώς του ὑπῆρξε πάντοτε ὁ Ἑλληνικὸς παλμὸς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ σκέψις. Συντέλεσε ὅπως πνεύση ξανά ἀπάνω εἰς τὰ εἰρήπια τῆς ἐνδόξου Σαλαμίνας ἡ πνοὴ τῶν χρόνων τοῦ Εὐαγόρα, ἡ Ἑλληνικὴ πνοὴ, κυρίαρχος τῶν σκέψεων καὶ τῆς ζωῆς μας. Λυποῦμαι διότι ἀσχολοῖαι δημόσιοι ἀπὸ τῶν ὁποίων δὲν δύναμαι νὰ ἀποστῶ θὰ μὲ κρατήσουν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πανηγυρισμοῦ εἰς τὴν Λάρνακα. Σὰς παρακαλῶ νὰ μὲ θεωρήσετε μαζί σας εἰλικρινῆ φίλον καὶ ἐκτιμητὴ τοῦ ἔργου σας. Συνεχίσατε τὸ ἔργον σας μὲ τὴν αἰώνιαν πίστιν εἰς τὴν εὐτυχή αὔριον.

Εἶθε σύντομα ἢ γενέτετρα ἐνδόξων Ἑλλήνων Βασιλέων νὰ χαιρετίσῃ ἐλευθέρων τὸν δικαιοῦχον τῶν παλαιῶν τῶν θρόνων.

Μὲ ἐκτίμησι καὶ φιλίᾳ
Ν. ΚΑ. ΛΑΝΙΤΗΣ

Ἐν Βαρσοῖσις τῇ 1ῃ Ἰουλίου 1929

Πρὸς τὴν ἀξιότιμον Δδα Μαρίαν Ἀνδρέου

Ἐνταῦθα

Ἀξιότιμος Δεσποινίς,

Ἡ Ἐπιτροπεῖα τῶν ἐκπαιδευτηρίων τῆς πόλεως ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει ὑμῶν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τῶν Σχολείων, ἐν οἷς ἐπὶ δέκα καὶ τρία ὀλόκληρα ἔτη, τόσοσιν εὐδοκίμως πιστῶς καὶ ἀόκνως παρέοχετε τὰ φῶτα τῆς διδασκαλίας σας εἰς τόσας νεαράς ὑπάρξεις τῆς θηλείας νεότητος τῆς ἡμετέρας πόλεως, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς ἀποχωρήσεώς σας, νὰ εὐχαριστήσῃ Ὑμᾶς θερμῶς ἐξ ὀνόματος ἑαυτῆς, τῶν σχολείων καὶ τῆς πόλεως, διὰ τὰς παρασχεθείσας πολυτίμους καὶ μακράς ὑπηρεσίας. Αἰσθάνεται δὲ ἡ Ἐπιτροπεῖα ὑπερτάτην χαρὰν διότι ὁ λόγος τῆς ἀποχωρήσεώς σας ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας τῶν σχολείων εἶνε ἡ εὐτυχὴς ὑμῶν ἀποκατάστασις, καὶ δρᾶττεται τῆς εὐκαιρίας νὰ ἐκφράσῃ ὑμῖν τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήριά της ὁμοῦ μὲ τὰς ἐνθέρμους καὶ ἐγκαρδίους αὐτῆς εὐχὰς ὅπως ὁ Ὑψίστος παράσχῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὸν ἐκλεκτὸν οὐζυγόν σας τὰς εὐλογίας εὐτυχισμένου καὶ ἀνθοσπάρτου συζυγικοῦ βίου.....

Ὁ πρόεδρος
Γ. ΕΜΦΙΕΤΖΗΣ

Stouaria in 16/4/25

M^o; M^o St. Ioanna
Bapiano

Apa suloi paos

Las Europeas de pioleta
sui lui nozarisur ras in igditz nali
toi in leuama opox desura caploqui
tus edoymuata lapida per, distparisna
les odlo li opis opis sepuu ras aidi
pela. Li Europeas epse axor ceptos
ais li ferodexia hysosiles de ra od
so dya doxian isuposopadas
eoi lui vaxparisna ferodexia
di. pija axels Europeas. Fer
nizrudus in ceptos eropilepa ditz
upur opomun upios is las signa per
u. Maruider.

Mi fozedunin aulejura nozaru

Searecturion
de noude Pinder.

D. S. ceptus

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ ΣΤΟΝ ΚΥΡΙΑΚΟ ΜΑΤΣΗ

ὦ ξένε,
 ε φ ά ν ω
 τ σ
 σ ε
 ε ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ μ ο
 δ ω
 ὦ κ
 σ τ ὀ Δ ί

ὁ Κυριάκος Μάτσης

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Ἡ κ. Μαρία Π. Ἰωάννου ὅταν ἀποφοίτησε
 ἀπὸ τὸ Παγκύπριο Διδασκαλεῖο (δὶς Μαρία Ἀνδρέου)

ΠΟΡΤΟΚΑΛΙΑ

ΓΙΑ ΜΙΚΤΗ ΧΟΡΩΔΙΑ ΚΑΙ ΠΙΑΝΟ

Στίχοι - Μουσική: ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗ

'Αφιερωμένο στην Πρόεδρο του Λ.Ε.Α. Καν ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

Moderato $\text{♩} = 88-96$

ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΑΝΔΡΕΣ

ΠΙΑΝΟ

Musical score for the first system, featuring vocal staves for women and men, and a piano accompaniment. The tempo is Moderato with a metronome marking of 88-96. The key signature has one flat (B-flat). The piano part starts with a forte (f) dynamic and then moves to mezzo-forte (mf). The vocal parts have a mezzo-forte (mf) dynamic and a fermata over the first measure.

Musical score for the second system, featuring vocal staves for women and men, and a piano accompaniment. The lyrics are: *γῆρας ὀ-λο χά-ρη ἄν-δεις πορ-το καλία τὸν τό-*. The piano part continues with a mezzo-forte (mf) dynamic.

ἡ χρο τὸ - ψευ - γὰ - ρι ἔ - χεις μέσ' τὰ κλαδία πορ -
 κὰθε σου - κλῆ να ρι εἰ - ναι και μιάγκαλι

το - κα - λία *p*
f πορ το κα λία *p* τον ἡ - λιο το ψευ - γὰ - ρι ἔ -
 τὸ κὰθε σου κλῆ να ρι εἰ -
f πορ - το - κα - λία *p*

f Πορ-

ΧΕΙΣ ΜΕΣ ΤΑ ΚΛΑ ΔΙΑ - - ΜΕΣ ΤΑ ΚΛΑ - ΔΙΑ,
 να κ'ι μ'αυ κα λια - - κ'ι μ'αυ - κα - λια

το - κα - λιρί *p*

f πορ το κω λια *p* με, η - λιο με φεγ - γα, - ρι σκορ
 στο κ'ι δ'ε σου κλω - - ρι ε -

f πορ - το κα λια *p* *p* *p*

Mi τούς λευκούς άν - θώους σου καρ - πι - Jεις τήν
 τό κή κα δὲ φερ - ρό νο κ π τ η θ α λ α σ σ ω

εὐ κ διά μέ τούς χρυ σούς καρ πούς - δί - νεις εὐ λου στή χ α
 τήν π λ α σ τ η τ ή πό - δια σου ρι - λ ή - σ ή χρυ - σ ή ρ α σ ά ρ ρ ο υ

Musical score for the first system. It consists of three staves: a vocal line (treble clef), a vocal line (treble clef), and a piano accompaniment (grand staff). The key signature has one flat (B-flat). The first vocal line starts with a *mf* dynamic and includes the lyrics "Πορ- τα - - κα- λιά πορ- το ρί κα". The second vocal line includes the lyrics "Τά χα-ρά, ἀρρουνδία" and "p λαί λαί λαί λαί λαί λαί". The piano accompaniment features a steady rhythmic pattern.

Musical score for the second system. It continues the three-staff format from the first system. The first vocal line includes the lyrics "λιά χει- μύ- να κα- λο- κεί- ρι αὐ- το- πρᾶσι να κλα- ρᾶς γε- μῖ σεις ὁ- πορ-". The second vocal line includes the lyrics "λά λαί λαί λαί λαί λαί λαί". The piano accompaniment continues with the same rhythmic pattern.

Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

Λέγεται συνήθως, ότι η μεγαλύτερη χαρά του ανθρώπου στη ζωή, είναι η χαρά του να δίνει, του να προσφέρει στους συνανθρώπους του, οτιδήποτε μπορεί να τους χρειάζεται, από το περίσσειμα της δικής του καρδιάς.

Αν είναι αλήθεια αυτό, η Μαρία Π. Ιωάννου δοκίμασε πολλές χαρές στη ζωή και έξεπλήρωσε τον μεγάλο ανθρώπινο προορισμό της, κατά τον πιο επιτυχή και αποδοτικό τρόπο. Υπήρξε θέβαια και τυχερή. Όχι μόνον γιατί ο σύντροφός της, ο αλυσμόντος Παναγιώτης Ιωάννου, στάθηκε δίπλα της, πολύτιμος βοηθός και γενναϊόδωρος χορηγός στην ανθρωπιστική της δράση, αλλά και γιατί ο Θεός θέλησε να την προικίσει με αισθήματα ανώτερης ψυχικής ευγένειας, με πνευματική ανωτερότητα, ώστε να μπορεί να διαλέγει τους στόχους της, αλλά και με θέληση αλύγιστη και σταθερή, ώστε να τους πραγματοποιήσει ακόμα κι αν κρίνεται, όπως κάποτε τους είχε οραματισθεί.

Πιστεύω ακράδαντα, ότι ο Δάσκαλος, ο Γιατρός και ο Καλλιτέχνης — οι άξιοι φυσικά του δνόματος, — δικαιούνται να θεωρούν την αποστολή τους, ως μία μεγάλη παροχή ευεργεσίας στους συνανθρώπους τους. Και πιο πολύ από τους τρεις αυτούς, δικαιούνται να παινεύεται ο Δάσκαλος, γιατί χωρίς αυτόν, δεν μπορούν να υπάρξουν οι άλλοι δυο. Να γιατί η Μαρία Π. Ιωάννου είναι αξιοζήλευτη. Ο Θεός, η Μοίρα, η ανθρωπίνη έφεσή της για την υπηρεσία πάντα του Καλού και του Δημιουργικού, της χάρισαν το προνόμιο να άνηκει στις δυο από τις τρεις αυτές κατηγορίες. Υπήρξε και είναι ΔΑΣΚΑΛΑ και ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΣ. Θα ήταν νομιζω καινοτομία, να αναφερθούν και να εξαρθούν, όλες εκείνες οι εκδηλώσεις, που την τοποθετούν δικαιωματικά στην πυραμίδα των συγχρόνων εκλεκτών Έλληνίδων. Είναι σέ όλους γνωστές, όχι μόνο στην Κύπρο, αλλά και στην Ελλάδα. Η ακτινοβολία των ευγενικών επιτευγμάτων της, την έχουν καταστήσει και εδώ σ' έμας, φωτεινό παράδειγμα προσπλώσεως στα πιο ύψηλα ιδανικά και πραγματοποιήσεως ευγενικών σχεδίων, που άλλοτε θα φαινόταν χιμαίρικά. Δεν θα ήθελα να απαριθμήσω τα όσα η Μαρία έχει επιτελέσει. Αυτά είπώθηκαν και άλλοτε, είναι γνωστά, θα είπωθούν και θα γραφτούν και τώρα ακόμη, στο άφιερωματικό

τεύχος του λαμπρού περιοδικού «Πνευματική Κύπρος». Η Ίδρυση και η λειτουργία του Λυκείου των Έλληνίδων, είναι η στέγη μόνον, κάτω από την οποία αναπτύχθηκε η δράση της Μαρίας Π. Ιωάννου. Έκείνο που εγώ θα ήθελα να υπογραμμίσω, με την ευκαιρία που μου δίνεται σήμερα, είναι ο ανώτερος ψυχικός και πνευματικός τρόπος με τον οποίο πραγματοποιήθηκαν όλα αυτά, είναι η ευγενική διάθεση, που χρησίμευσε ως κίνητρο, είναι η παρόρμηση που αποδεικνύει την ύπαρξη του Θεού μέσα στη ψυχή και στο πνεύμα του κάθε ανθρώπινου πλάσματος, που θέλει να δώσει αξία στη ζωή του, είναι η αριστεία κάθε συλλήψεως, η σταθερότητα στην παρακολούθηση της εκτελέσεως, η συνέπεια στην κάθε προσπάθεια, η τελειότητα της εκτελέσεως. Και πάνω απ' όλα, το ευγενικό ανθρωπιστικό Πνεύμα, που διέπει όλα της τα σχέδια, που χαρακτηρίζει όλα της τα όνειρα, που σφραγίζει όλες της τις επιτεύξεις. Η Μαρία Π. Ιωάννου, αναλωμένα ολόκληρη στη φωτιά της δημιουργίας, είναι μια λαμπράδα που καίει, που φωτίζει, που ακτινοβολεί, που διδάσκει, που εμπνέει, που εμπυκνώνει και που καλεί όλους όσοι την τριγυρίζουν, με τη σεμνότητα και την απλότητά της, στο δικό της μεγάλο παράδειγμα. Είναι, μέσα στο χώρο της Έλληνικής κοινωνικής και πνευματικής ζωής, μία Έθνική Προσφορά.

Της στέλνω τον θαυμασμό μου και την αγάπη μου.

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΜΕΤΑΞΑ-ΚΡΟΝΤΗΡΑ

Αθήνα, 3.4.69.

Η ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΣΤΗΝ κ. ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

Όταν απανέμης δικαιούνη πάντα τιμάς τον έαυτό σου για την πράξη σου. Όταν επαινής δικαία τον άξιο να επαινεθί, επαινείς τον έαυτό σου για το φιλοδικαίό σου και την παρησία σου. Ευτυχώς που ο άνθρωπος συχνά παρουσιάζεται ανώτερος, πιο ψηλά από το στενόκαρδο προσωπικό συμφέρον. Πολλές τιμητικές εκδηλώσεις τον τελευταίο καιρό απόδειξαν πως τουλάχιστον σέ μια γωνία της καρδιάς μας κρύβουμε κι ένα καλό έαυτό, που ζυρνά στη δεδομένη στιγμή και κάνει το καθήκον του.

Όταν όμως μία ολόπτητα (όργανισμοί, πόλεις και κράτος) αποδίδουν τιμή κι έπαινο σέ όσους δαπανώνται για έργα ευποίας, δεν απονέμει μόνο δικαιοσύνη, αλλά ταυτοχρόνως

προβάλλει σέ πρώτο επίπεδο παραδείγματα πρὸς μίμηση. Ἐπισημοποιεῖ τις ἀναγνωρίσεις. Ἐπιβάλλει τὸν ἔπαινο σὰν ἀμοιβὴ γιὰ κοινοφελῆ ἔργα. Καὶ πείθει πὼς κανένας κόπος δὲν πάει χαμένος.

Δυστυχῶς ἡ παραγνώριση σκοτίνει ὅπως τὸ πιὸ ἰσχυρὸ δηλητήριο. Καὶ ταυτοχρόνως ἀποκαρδιώνει τοὺς γύρω. Καὶ δείχνει στοὺς νέους δρόμους εὐκολούς, ἀνεύθυνους, χωρὶς φιλοδοξία.

Τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος ἀμείβοντας τὴν κα Μαρία Π. Ἰωάννου μὲ τὸ Χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Βασιλικοῦ Τάγματος τῆς Εὐποιᾶς (ὅπως καὶ τὴν κα Χριστοδούλου) δὲν τιμᾷ μόνο τις ἀξίες ἔπαινου πράξεις, δὲν ἀπονέμει μόνο δικαιοσύνη, ἀλλὰ ἐπισημοποιεῖ μιὰ εὐεργετικὴ χειρονομία. Ἰδιαίτερα ἐκτιμοῦμε τοῦτο, γιὰτι τὰ ὅσα ἐπραξε ἡ κα Μαρία Π. Ἰωάννου ἀπὸ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη βοηθοῦσαν τὴν ἑλληνικὴ πατρίδα σὰ σύνολο, ἀλλὰ τὸ κτίριο, τὸ μέγαρο τοῦ «Λυκεῖου Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου» ποὺ ἀντιπροσωπεύει («Ἰωρεάν») δὲν δωρήθηκε στὸ ἑλληνικὸ δημόσιο.

Γιὰ νὰ ἀναγνωριστοῦν μερικὲς κινήσεις χρειάζεται πάντοτε μιὰ ἐπίσημη ἐκθέση μὲ λεπτομερείες καὶ συνετὴ ἐκτίμηση, συχνὰ ἀντικειμενικῶς. Πόσα παραμερίστηκαν ἡ παραγνωρίστηκαν ἀπὸ τὴ σιωπὴ ἢ κακὴν ἐκτίμηση τῶν ὄσων τάχθηκαν ἀνὰ παρακολουθοῦν καὶ νὰ ἐκτιμοῦν; Ὁ πρέσβυς κ. Μενέλαος Ἀλεξανδράκης, ἄνθρωπος μὲ πλατιοὺς ὀρίζοντες καὶ πολλὰ ἐνδιαφέροντα, αὐστηρὸς κριτὴς κι' ἐκτιμητὴς, ξεχώρισε τὴν ἀξία τῆς κας Μαρίας Π. Ἰωάννου καὶ τὴ συμβολὴ τῆς στὸν πολιτιστικὸ τομέα τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἑλλάδας γενικῶς, ὥστε νὰ ἐκθέσει καταλλήλως τὰ πράγματα στὶς υπεύθυνες ἑλλαδικὲς ἀρχές γιὰ νὰ γίνουν οἱ δίκαιες ἀναγνωρίσεις. Ἡ Κύπρος θὰ πρέπει νὰ τοῦ ὀφείλῃ καὶ στὸν τομέα αὐτὸ.

ΤΟ «ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ»

ΤΟΥ κ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ

Θεωρῶ καὶ προσωπικὴν ὑποχρέωση νὰ ἐπισημάνω τὴν ἐργασία τοῦ Χρυσάνθου Κυπριανοῦ («Εὐρετήριο τῶν 5 πρώτων τόμων τῆς «Πνευματικῆς Κύπρου»). Ἡ «Φιλολογικὴ Κύπρος» στὸ παρελθὸν παρουσίασε τρία εὐρετήρια, γι' αὐτὸ ἐπαινέθηκε τόσο γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ αὐτὴ ἐργασία ὅσο καὶ γιὰ τὸ ἦθος τῆς, θυσιάζοντας τὴς σελίδες τῆς. Ἀλλὰ καὶ τὸ περιοδικὸ («Πνευματικὴ Κύπρος») προγραμματίζει μιὰ παρόμοια δραστηριότητα πρὸς ὄφελος τῆς κυπριακῆς ἐπιστήμης. Μὲ τὰ εὐρετήρια αὐτὰ ἀπὸ τὴ μιὰ φαίνεται ἡ ἔκταση τῆς προσφορᾶς τῶν κυπρίων, τὰ θέματά τους ἀπὸ τὴν ἄλλη βοηθεῖται ὁ ἐρευνητὴς στὴν ἀνέυρεση καὶ ἔλεγχο τοῦ ὑλικοῦ του χωρὶς νὰ χάνῃ πολὺτιμο χρόνο.

Ἄκριβῶς γιὰτι ἐξοικονομεῖται χρόνος κατὰ τὴν ἔρευνα πρέπει ἰδιαίτερως νὰ ἐκτιμηθῇ ὁ κόπος τοῦ ἐπιστήμονα, ποὺ μελετᾷ καὶ κατα-

τάσσει τὸ ὑλικὸ ἐνὸς περιοδικοῦ ἐντύπου. Ἄν ληφθῇ ὑπόψη καὶ ἡ μικρὴ — ὑποχρεωτικὰ — κυκλοφορία του, ἐνῶ ὁ ἔπαινος δὲν εἶναι τόσο συχνός, τότε περισσότερο χρωστᾶμε στὸν ἐπιστήμονα αὐτὸ.

Ἡ ἐργασία αὐτὴ τοῦ Χρυσάνθου Κυπριανοῦ ἔχει ἐκτιμηθῇ καὶ ἀπὸ ἐπίσημα πρόσωπα, πολὺ δίκαιως. Οἱ τέτοιες ὁμῶς ἐργασίες χρειάζονται ὑποστήριξη τοῦ κάθε εἴδους γιὰ νὰ συνεχιστοῦν πρὸς τὸ καλὸ τῆς κυπριακῆς ἐπιστήμης. Ἐλπίζουμε πὼς τὰ ἐπίσημα σώματα θὰ δεῖξουν τὴν πρόθεσιν κατανόηση καὶ ἄνταποκριθοῦν γιὰ νὰ μπορέσουν οἱ ἐπιστήμονες νὰ ἐνθαρρυνθοῦν στὸ ἄκαρι πολλῆς φορῆς ἔργο τους.

ΜΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΟΙΒΟ ΔΕΛΦΗ

Τελευταία παρατηρεῖται στὴν Ἀθήνα μιὰ πολὺ εὐεργετικὴ κίνηση: ἡ παρουσίαση μερικῶν νέων λογοτεχνῶν μὲ μιὰ ὀμιλία καὶ ἀπαγγελία ἀντιπροσωπευτικῶν ἔργων τους. Τοῦτο τοὺς γνωρίζει στὸ λίγο-πολύ κοινό, μὲ τὴν δημοσιευμένη εἰδηση στὶς ἐφημερίδες γίνεται μιὰ εὐρύτερη ἀναφορὰ στὸ ὄνομά τους, προπαντὸς ἀποκοτῶν θάρρος νὰ συνεχίσουν τὴν εὐγενικὴ τους αὐτὴ ἀπασχόληση (μιὰ καὶ δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἐπάγγελμα μὲ τις συνθήκες τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου).

Ἄλλὰ κι' οἱ παλιότεροι λογοτέχνες κερδίζουν ἀπὸ τὴν κίνηση αὐτή: δὲν παρουσιάζονται, ἀλλὰ τιμοῦνται κι' ὑπενθυμίζονται στὸ κοινό, ἰδίως ἐκεῖνοι ποὺ γιὰ προσωπικούς των λόγους δὲν συμμετέχουν στὴν κίνηση μὲ ἐκδόσεις βιβλίων τους. Ἡ δημοσίευση στὰ περιοδικὰ εἶναι ἕνα παρόν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ὑπόκειται στὴν κριτικὴ καὶ στὴν εὐρύτερη συζήτηση. Ἡ τιμητικὴ ἐκδὴλωση σὲ μιὰ εἰδικὴ συγκέντρωση, ἂν κατάλληλα προβληθῇ στὸν τύπο, δημοσιουργεῖ μιὰ κίνηση γύρω ἀπὸ τὸ ὄνομά σου καὶ τὸ ἔργο σου, ποὺ ἔχει ἀξία καὶ ζωντάνια ὅπως καὶ ἡ κριτικὴ βιβλίου σου, ποὺ κυκλοφόρησε πρόσφατα.

Ὁ Φοῖβος Δέλφης, παρόλο ποὺ ἔχει ποιητικὸ ἔργο καὶ πολὺ μεταφραστικὸ, γιὰ προσωπικούς του λόγους δὲν παρουσιάζεται συχνὰ μὲ βιβλίον. Ἡ τιμητικὴ ὁμῶς ἐκδὴλωση ποὺ τοῦ ἔγινε ἀπὸ φοιτητὲς καὶ φίλους λογοτέχνες καὶ τὰ σχετικὰ σκόλια στὸν τύπο μᾶς ὑπενθύμισαν τὴ συμβολὴ του (τὰ Δελφικὰ Τετράδια, τὶς πολλὰς μεταφράσεις του ἀπ' τὰ Ἰταλικά κυρίως, τὴν εὐρεία συμμετοχὴ του στὸν περιοδικὸν τύπον) καὶ μᾶς ὑποχρέωσαν γιὰ νέες ἐκτιμήσεις. Κι' αὐτὸ τὸ σκόλιο γράφτηκε, γιὰτι πληροφορήθηκε ἡ «Πνευματικὴ Κύπρος» τὰ τῆς τιμητικῆς ἐκδὴλωσης καὶ τῶν συζητήσεων γύρω ἀπὸ τὸ ἔργο του.

ΜΙΑ ΔΩΡΕΑ ΣΤΟΝ ΚΑΡΑΒΑ

Ἐπὶ τὴν ἀνάγκη πάντοτε ἑταιρείες ἢ διοικητικὰ συγκροτήματα, ποὺ φιλοδοξοῦν νὰ ὑποστηρίξουν τὴν πνευματικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ κί-

νηση του τόπου τους. Δεν έννωθ τα συγκροτήματα εκείνα, που χρηματοδοτούν την έρευνα για να χρησιμοποιήσουν ύστερα τα εύρηματά της στα έργαστήρια και να τα διοικετεύσουν στο έμπόριο. Ένδιαφέρομαι περισσότερο για τα άλλα κίνητρα, έστω κι' αν αυτά κατά βάθος βοηθούν κάποια ανάπτυξη, π.χ. την τουριστική ανάπτυξη μίας περιοχής.

Η «Παγκυπριακή Ασφαλιστική Έταιρεία», που ό διευθύνων σύμβουλό της ανήκει στην ομάδα του περιοδικού «Πνευματική Κύπρος» και κατάγεται από τον Καραβά, πρόσφερε έκατοντά λίρες (£100) σαν πυρήνα για ποσό που θα χρησιμοποιηθί για αρχαιολογική έρευνα στην περιοχή. Αυτά τα ποσά αποτελούν κυρίως έναυσμα για να ξεκινήσουν περισσότερες φιλότιμες εισφορές κι' έτσι να έπιτευχθί κρήσιμο αποτέλεσμα για τον τόπο.

Έξάλλου με όλες τούτες τις κινήσεις δημιουργούνται προϋποθέσεις για να ευνοηθί ή ανάπτυξη του τουρισμού (έσωτερικού και έξωτερικού). Αν σκεφτούμε πώς το νησί μας για να ζήσι κάπως αξιοπρεπώς, χωρίς το διαρκή «δίσκο της έπαιτειας», χρειάζεται ό,τιδήποτε που θα έναρρύνει τον έξωτερικό τουρισμό, τότε καθετί που οδηγεί προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να εκτιμάται.

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ κ. ΜΑΡΙΑ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

Τό τεύχος αυτό της «Πνευματικής Κύπρου» τό επέβαλε τό αίσθημα για άπονομή δικαιοσύνης. Ασφαλώς ή κ. Μαρία Π. Ιωάννου δρώντας, όπως έδρασε τόσα χρόνια σε διάφορους τομείς, δέν άπαιτούσε άναγνωρίσεις. Οί άλλοι, έμεις, όφείλουμε για λόγους σταιχειώδους κοινωνικής δικαιοσύνης να προβούμε σε άναγνωρίσεις, κυρίως για παραδειγματισμό τών νεωτέρων, περιμύνοντας συνεχιστές όμοίων ή συγγενικών δραστηριοτήτων από μέρους της νέας γενιάς.

Μπορεί ή φήμη και συχνά ή δημοσίευση στον τύπο να έπισημαίνουν μιά άξια δραστηριότητα. Οί ταχύτατες, όμως άλλαγές σε όλα, ή συσσώρευση τόσων γεγονότων, άδυνατίζουν γρήγορα τή φήμη, πράγμα που ζημιώνει την κοινωνία, έλαττώνοντας τα πρότυπα για τούς νέους. Συνεπώς ή ύπόμνηση με τό λίγο σκόλιο έπαναφέρει στο προσκήνιο πρόσωπα και άξίες, παρακινώντας. Η χρησιμοποίηση ευκαιριών για τέτοιες ύπομνήσεις επιβάλλεται.

Με βάση τις σκέψεις αυτές τό περιοδικό κυκλοφορεί τό ειδικό τουτό τεύχος προς τιμή της κ. Μαρίας Π. Ιωάννου. Θα είναι, όμως, δικαιο να τονίσουμε τον τομέα δραστηριότητας που από πρώτη ματιά δέν άφίνει μήνυμα άποδεικτικό πάντοτε. Ό έθνικό τομέας έξυπηρετήθηκε όχι θεωρητικά αλλά πρακτικά από την κ. Μαρία Π. Ιωάννου. Σε όλες τις κινήσεις (έξανοι, φανέλλα στρατιώτη, ύποδοχές, εισφορές κλπ.) για τούς έδω και για τούς στην Μπτροπολιτική Έλλάδα έθνικούς άγώνες αυτή πρωτοστατούσε, καταναλώνοντας

χρόνο, ψυχή και χρήμα. Και όλα αυτά χωρίς ιδιοτέλεια. Τούτο πρέπει ιδιαίτερα να εκτιμηθί.

Η Έλληνική Πατριδα ζυγιάζοντας όλη την ποικίλη δράση της κ. Μαρίας Π. Ιωάννου όρθότατα την τίμησε.

Ο «ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΤΗΣ» ΓΙΑ ΤΟ Ν. ΚΛΗΡΙΔΗ

Είνα όλοφάνερο πως ή φυσιογνωμία του γηραιού λαογράφου κι' εκπαιδευτικού Νέαρχου Κληρίδη άναγνωρίζεται σε παγκύπρια κλίμακα κι' από διάφορες τάξεις ανθρώπων. Ό θάνατος ύπηρεξί ή μεγάλη ευκαιρία για να γίνουν δημόσιες δηλώσεις γι' αυτή την άναγνώριση χωρίς φειδώ. Κι' όταν ζούσε ό άείμνηστος τιμήθηκε. Ό θάνατος όμως, που κλείει τον κύκλο της έπίγειας ζωής, δέν επιτρέπει άναστολές, που δημιουργούν τά προσωπικά σμφέροντα κι' οί ανταγωνισμοί.

Τό τεύχος του «Συνεργατιστή» αρ. 87 που άφιερώνεται στο Νέαρχο Κληρίδη άποτελεί άντικείμενο ευνοϊκής κριτικής, όχι τόσο για τις δηλώσεις έπίσημων και ειδικών ή αντιπροσωπευτικών παραγόντων και τις δημόσιεύσεις σπάνιων φωτογραφιών, αλλά, κυρίως, για την έπιλογή από τό έργο του άείμνηστου λαογράφου. Η έπιλογή (όπως σε μερικές περιπτώσεις ή έκδοση άπάντων) πραγματικά «έορτάζει» τον πνευματικό μόχθο ενός συγγραφέα ή έπιστήμονα. Με τόν τρόπο αυτό γνωρίζεις στους μη ειδικούς ένα τμήμα του έργου, διεγείρεις την περιέργεια για ν' άναζητηθούν προς μελέτη και γνωριμία τά ύπόλοιπα θιβλία, άνακινείς θέματα για τούς ειδικώτερους.

Ασφαλώς και ή συμμετοχή με πρωτότυπες εργασίες πάνω στα ένδιαφέροντα του τιμωμένου δέν ύποτιμάται. Και αυτή δέν λείπει από τό άφιερωματικό τεύχος του «Συνεργατιστή». Βασισμένος σε όλα όσα άνάφερα έπιανώ την συνταξη του περιοδικού αυτού.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ»

Ασφαλώς ή τηλεόραση (όπως και τό ραδιόφωνο) έχει τριπλό σκοπό: να πληροφορή, να διδάσκει και να ψυχαγωγή. Ένα πρόγραμμα που κατορθώνει με λογική και συνδυάζει και τά τρία αυτά βασικά αίτήματα πραγματικά έξυπηρετεί και δικαιοίνει τό μέσον αυτό της μαζικής έπικοινωνίας. Όταν μάλιστα τό πρόγραμμα άποτείνεται προς τούς νέους — συνεπώς ενέχει περισσότερο ευθύνη έναντι της κοινωνίας — επιβάλλεται να πραγματοποιηθί τό συνδυασμό αυτό.

Βρίσκω τό πρόγραμμα «Για τούς νέους», που έπιμελείται ό κ. Βλσος Χριστοδούλου, έξυπηρετικό γενικά, άκριθώς γιατί με στοργή και συναίσθηση ευθύνης, πραγματεύεται νευραλγικά θέματα, που άφορούν τή ζωή του νέου (έπαγγελματικά, έκπολιτιστικά κλπ.). Έπισημαίνω τό σωστό δρόμο που ακολουθείται, κρίνοντας από την παρακολούθηση σχε-

δὸν ὄλων τῶν μεταδόσεων κι' ἀφοῦ συζήτησα τὴν ἐντύπωσίν μου μετ' ἁλλοὺς ἀλλοὺς διαφόρων ἡλικιῶν καὶ τάσεων. Ὡστε καὶ ἀντικειμενικὰ διαπίστωση τῆ σημασίας τοῦ πραγμάματος αὐτοῦ.

Ἡ ἐπιτροπὴ εἰδικῶν ἐπιστημόνων μὲ γούστο καὶ φαντασία πάντοτε ἀποβαίνει ὠφέλιμη. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἀποφεύγονται οἱ ἐπικίνδυνοι αὐτοσχεδιασμοὶ κι' οἱ συχνὰ θλαθεροὶ πειραματισμοί. Κι' ἔχουμε εὐτυχῶς τέτοια εὐσυνείδητα στελέχη κι' ἄς μιλοῦμε κάποτε γιὰ λειψανδρία.

Οἱ ΚΥΠΡΙΟΙ ΣΥΝΕΔΡΟΙ

Τὸ Α' Διεθνὲς Κυπριολογικὸ Συνέδριον δὲν ἔδειξε μόνον πόσο εὐρὺ καὶ παρθένο εἶναι τὸ ἔδαφος γιὰ μελέτη τῆς Κύπρου. Δὲν ὑπῆρξε γιὰ μᾶς μόνον μιὰ πολὺτιμη περὶ γιὰ ὀργάνωση τέτοιων ἐπιστημονικῶν συναντήσεων. Μᾶς τόνωσε κυρίως, γιὰτὶ οἱ Κύπριοι Συνεδροὶ μὲ τὶς λίγες ἀνακοινώσεις των δὲν ὑπολείπονταν τῶν ἄλλων. Αὐτὸ μᾶς πείθει πῶς βρισκόμαστε τοῦλάχιστον σὲ καλὸ δρόμον καὶ μένει ἡ βοήθεια ἀπὸ τὸ ἐπίσημον κράτος γιὰ νὰ προοδεύσῃ τὸ λίγο ἀνθρώπινο ὕλικόν ποῦ διαθέτουμε.

Ἄλλὰ τὸ συνέδριον πρέπει νὰ γίνῃ ἕνα εἶδος ἐλαττηρίου γιὰ τοὺς Κυπρίους ἐπιστήμονες. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς δειλιάζουν ν' ἀνακοινώσουν ἢ νὰ δημοσιεύσουν μερικὰς, ἔστω καὶ μικρὰς, ἐργασίας τους. Ἄλλοι νομίζουν πῶς δὲν ὑπάρχει ἀξιόλογο ἔδαφος ἢ εὐκαιρίες ἔρευνας καὶ μελέτης ἐδῶ στὸ νησί μας. Ἡ ἔλλειψη εἰδικῆς καθοδήγησης, ἀσφαλῶς, φταίει. Δὲν ἔμαθαν ἢ δὲν ἐνθαρρύνθηκαν ἀπὸ τὰ Πανεπιστήμια νὰ ἐργάζονται καὶ στὸν τομέα τῆς ἔρευνας. Πιθανὸν κι' οἱ ἐπαγγελματικὰ ἀπασχολήσεις τους νὰ τοὺς ἐμποδίζουν κατὰ κάποιο τρόπο ν' ἀσχοληθοῦν ἐντατικῶς μὲ ἕνα εὐρὺ θέμα. Τὸ συνέδριον τοὺς ἀπόδειξε πῶς κι' ἕνα ἐγγραφὸν ἀκόμα, ἂν σχολιαστὴν κατάλληλα, ἀποτελεῖ συμβολὴν ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ τύπου μας.

Εἶμαι σὲ θέσιν νὰ διαβεβαιώσω πῶς ἡ «Ἐταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν» καὶ ἄλλοι ὀργανισμοὶ εὐχαρίστως θὰ βοηθοῦσαν ὅποιον θάθελε νὰ δουλέψῃ στὸν τομέα τῆς ἔρευνας. Ἀσφαλῶς οἱ ὑπεύθυνοι δὲ μποροῦν νὰ θροῦν ἐκεῖνο ποῦ ἐπιθυμεῖ ἢ ἔχει κλίση πρὸς τέτοιες ἀπασχολήσεις. Πρέπει ὁ ἴδιος ν' ἀποταθῇ στοὺς ὀργανισμοὺς αὐτοὺς. Καὶ νᾶναι βέβαιος πῶς θὰ βρῇ εὐνοϊκὴ ἀνταπόκριση.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΣΕ ΣΥΝΕΣΤΙΑΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΛΟΓΟΤΕΧΝΩΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

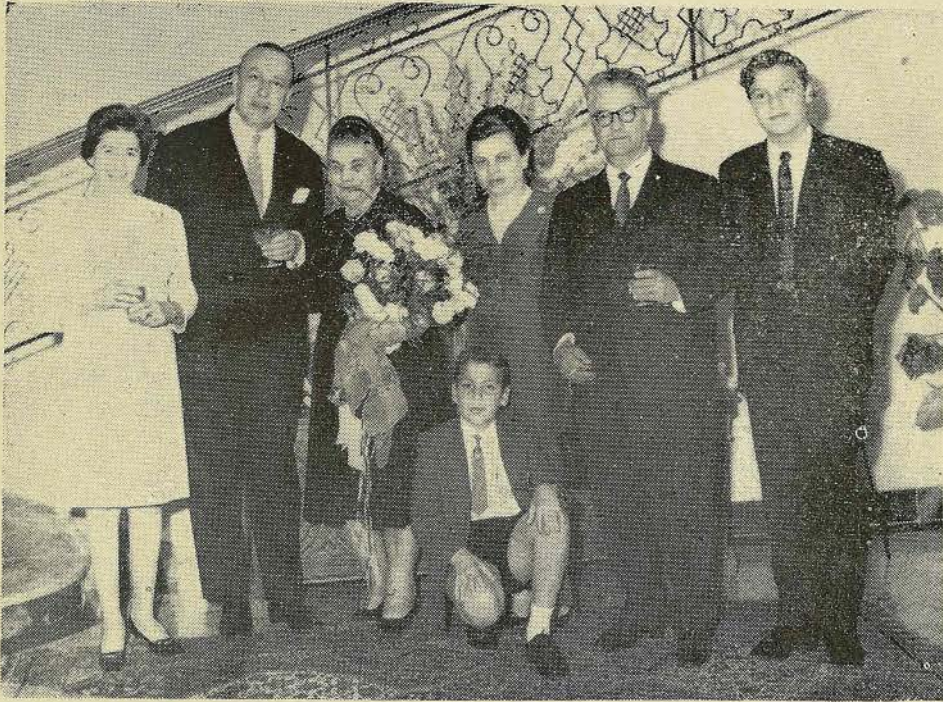
Ὁ χαιρετισμὸς μου πρὸς τὰ νιάτα τῆς Κυπριακῆς Λογοτεχνίας, ποῦ ἀντιπροσωπεύουν τὴν πνευματικὴ ἀνοιχτὴν τῆς Κύπρου καὶ οἰκοδομοῦν τὸ λογοτεχνικὸν τῆς μεγαλεῖο μὲ πολλομορφες καὶ πολὺπλευρες δημιουργίες, συν-

οδεύεται μὲ τὴ χαρὰ καὶ τὴ συγκίνηση, πῶς πατῶ τὸ ἁγιασμένον κῶμα τῆς Κύπρου καὶ ζῶ καὶ χαίρομαι ὡς ἱστορικὸς τῆς λογοτεχνίας καὶ καμαρώνω ὡς κριτικὸς τῆς τέχνης στὰ λόγια σας καὶ στὰ ἔργα σας καὶ στὰ ἀδελφικά σας βλέμματα τὴν ψυχὴ τῆς Κύπρου.

Ἐχετε βαθιὰ κατανοήσει μὲς ἀπ' τὴν λογοτεχνικὴν παράδοσιν τοῦ τόπου σας, ἔχετε ἐνστερνισθῆ τὴ θεία ἀπλότητα τοῦ Κυπριακοῦ λόγου, δημοτικοῦ καὶ ἐντεχνου, τῶν τραγουδιῶν καὶ τῶν παραμυθιῶν, τῶν δημοτικῶν κειμένων τοῦ Μαχαίρα, τοῦ Βουστράνιου, τοῦ Ροδινού, ποῦ ἀποτελοῦν πρότυπα τέχνης καὶ ἔχουν νεοκλασσικὸν χαρακτήρα. Αὐτὰ τὸ πρότυπα ἀνασταίνουν στὰ νέα χρόνια οἱ κορυφαῖοι ἐκπρόσωποι καὶ καθιδρυτὲς τῆς Νεοκυπριακῆς Σχολῆς, τῆς Σχολῆς σας, Λιπέρτης στὴν ποίησιν καὶ Νίκος Νικολαΐδης στὴν πεζογραφία, γιὰ νὰ τοὺς ἀκολουθήσει μέσα στις τέσσερις τελευταῖες δεκαετίες μιὰ νέα γενεὰ οἰκοδόμων, ποῦ πλοῦτισαν καὶ λάμπρυναν τὰ Κυπριακὰ καὶ τὰ νεοελληνικὰ γενικώτερα γράμματα καὶ τὸ ἔργο τους ἔχει φανερὴ ἤδη καὶ πιάνει χρυσὲς σελίδες ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ μας. Εἴσατε τὸ νέο κῶμα τῆς δημοκρατικῆς δεκαετίας, ποῦ ἀνανεώνει καὶ συμπληρῶνει μὲ νέα ζηλευτὰ ἐπιτεύγματα σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς τέχνης τὸ ἔργο τῶν προκατόχων σας. Παρουσιάξασθε ὅλοι σας ἄξιοι συνεχιστὲς τῆς ἐνδοξῆς Κυπριακῆς παράδοσης. Ἀποτελεῖτε Σχολή, τὴ Νεοκυπριακὴ Σχολή, ποῦ ἤδη ἔχει ἀποκτήσει δικὴ τῆ φυσιογνωμία καὶ λάμπει ὡς ξεχωριστὸς ὁλόφωτος ἀστερισμὸς ἐν τῇ στερεώματι τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Ἀνήκετε ἐντὸν μεγάλῳ κορυμῷ τῆς πανελληνίας λογοτεχνίας μας, ποῦ ἔχει κίνητρο τὴν Ἀθήνα καὶ ὄργανον τὴν πανελλήνιαν δημοτικὴν γλῶσσα, ἀλλὰ ἀποτελεῖτε ἕναν ἀπ' τοὺς θαλασσινούς κλάδους τῆς καὶ τὴν πλουτίζετε μὲ νέες μορφὰς καὶ νέα στοιχεῖα κυπριακὰ, ἐλληνικὰ καὶ γιὰ τοῦτο παγκόσμια. Πρέπει ἐνωμένοι νὰ συντελέσετε ἐν τῇ λογοτεχνικῇ καὶ αἰσθητικῇ καλλιέργειᾳ τοῦ νησιοῦ σας μὲ διαλέξεις, παρουσιάσεις, δημοσιεύματα, ἐκπομπές, δελτία καὶ ἄλλες μουσικοφιλολογικὰς ἐκδηλώσεις. Πρέπει μαζὶ μὲ τοὺς Κυπρίους ἐκπαιδευτικοὺς νὰ γίνετε οἱ φορεῖς μιᾶς πνευματικῆς ἀναγέννησης, ὥστε τὸ ἔργο σας νὰ βρεῖ ἀνταπόκρισιν ἐν πλάτῳ στρώματι. Ἡ ἀρετὴ σας, ποῦ θγαίνει μέσα ἀπ' τὴν ψυχοποιότητα καὶ τὴν παράδοσιν σας, εἶναι ἡ ἐπιγραμματικὴ λιτότητα, ἡ συντομία καὶ ἡ ἀπλότητα. Ὁ μεγάλος Κύπριος λογογράφος Νεόφυτος Ροδινός, πρὶν ἀπὸ τρεῖς αἰῶνες μᾶς ἔδειξε μὲ τοὺς ἀπλοσύνθετους λόγους του πόσο ἀξίζει καὶ τί χαρίζει ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ, καὶ ἐν τῇ τέχνῃ γενικώτερα, ἡ ἀπλότητα.

Σᾶς φέρνω τὸν ἀσασμὸν τῆς μεγάλῃς μητέρας μας, τῆς Ἑλλάδος, καὶ σᾶς ἀποτεῖνω ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν, συνοδευμένον μὲ τὶς ὁλόθερμες εὐχὰς μου γιὰ ἕνα καλλίτερον μέλλον.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΛΕΤΑΣ

Ο έξ. πρέσβης της Ελλάδος και η κα Άλεξανδράκη με την κα Μαρία Π. Ίωάννου κατά την συγκέντρωση της παρασημοφορίας της.

ΠΑΡΑΣΗΜΟΦΟΡΙΑ ΤΗΣ Κας ΜΑΡΙΑΣ Π. ΙΩΑΝΝΟΥ

Ο έξ. πρέσβης της Ελλάδος κ. Μενέλαος Άλεξανδράκης σέ ειδική συγκέντρωση επέδωσε στην κα Μαρία Π. Ίωάννου και κα Έλένη Χριστοδούλου τό Χρυσούν Σταυρόν του Βασιλικού Τάγματος της Εύποιίας γιά τήν μακρά και εξαίρετη δράση τους, πού έχει έκτιμηθῆ ὅπως πρέπει ἀπό τήν Ελλάδα. Στή συγκέντρωση παρευρεθῆκανε ὄλο τό προσωπικό τῆς Βασιλικῆς Πρεσβείας τῆς Ελλάδος, ἔκπρόσωποι του Ἑλληνικοῦ Στρατεύματος, οἱ δήμαρχοι Λευκωσίας και Ἀμμοχώστου, τὰ διοικητικά συμβούλια του «Λυκείου Ἑλληνίδων Ἀμμοχωστου» και τῆς «Μάνας», συγγενεῖς τῶν τιμημένων κυριῶν και ἄλλοι ἀντιπροσωπευτικοί παράγοντες.

Ο κ. πρέσβης προσφώνησε πρῶτα τήν κ. Ίωάννου (στήν πρώτη σελίδα δημοσιεύεται ἡ προσφώνηση) και τῆς επέδωσε τό παράσημο μέ τό σχετικό δίπλωμα. Συγκινημένη ἡ κα Μαρία Π. Ίωάννου ἀντιφώνησε ἀναπτύσσοντας τὰ ἐλατήρια τῆς καλλιτεχνικῆς, ἔθνικῆς, φιλανθρωπικῆς και κοινωνικῆς δράσης τῆς κι εὐχαρίστησε τήν Ἑλληνική Πατρίδα γιά τήν ὑψηλή τιμή πού τῆς ἔκαμε, τιμή πού ἀντικτυπᾷ και στίς συνεργατίδες τῆς και στήν Κύπρο ὀλόκληρη.

ΠΕΡΙΔΕΙΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ»

Τό περιοδικό «Πνευματική Κύπρος» προκηρύσσει τόν «Περιδεῖο Διαγωνισμό Διηγήματος» κατά παράκληση και χορήγηση τῆς κας Θεοδώρας Ζήνωνα Περιῖδη, εἰς μνήμη του συζύγου τῆς.

Όροι: 1) Θέμα ἀπό τούς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνες τῆς Κύπρου ἀνά τούς αἰῶνες. 2) Βραβεῖο λίρες £25.= και ἔπαινοι. 3) Τὰ διηγήματα νά φέρουν τό πλήρες ὀνοματεπώνυμο και τῆ διεύθυνση του συγγραφέα. (Δέν γίνονται δεκτά τὰ ψευδώνυμα). 4) Όσα θά βραβευθοῦν και ἐπαινεθοῦν θά δημοσιεύονται στήν «Πνευματική Κύπρος» και ὕστερα θά ἐπανέρχονται στήν κυριότητα του συγγραφέα τούς. 5) Ἡ κριτική ἐπιτροπή μπορεί νά μὴν ἀπονείμῃ βραβεῖα. 6) Τὰ ἔργα νά ἀποστέλλονται στή διεύθυνση του περιοδικοῦ Ἀνδρὸκλέους 2, Λευκωσία (110) μέχρι τῆς 1ης ὀβρουαρίου 1970.

Κριτική Ἐπιτροπή: Κα Ναδίνα Ν. Δημητρίου (ἀπό μέρους τῆς ἀθλοθετρίας) και τὰ μέλη τῆς πνευματικῆς ὀμάδας του περιοδικοῦ κ.κ. Κώστας Μόντης και Ἀ. Χριστοφίδης.

ΓΕΝΙΚΑ

Στὴν «Πειραϊκὴ-Πατραϊκὴ» ἀρ. 147 δημοσιεύεται κριτικὴ γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ Πατροκλου Σταύρου «Ὁ Παλαμᾶς καὶ ἡ Κύπρος» καὶ γιὰ τὴ συλλογὴ τοῦ Κ. Χρυσάνθη «Λυρικός Λόγος».

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Πειραϊκὴ — Πατραϊκὴ (Ἀθήνα) ἀρ. 167 — Ἡπειρωτικὴ Ἑστία (Ἰωάννινα) ἀρ. 201—202 — Τὸ σχολεῖο καὶ τὸ σπίτι (Ἀθήνα) ἀρ. 88 — Ὁ Συνεργατιστὴς (Λευκωσία) ἀρ. 87 — Κρίκος (Λονδίνο) ἀρ. 220.

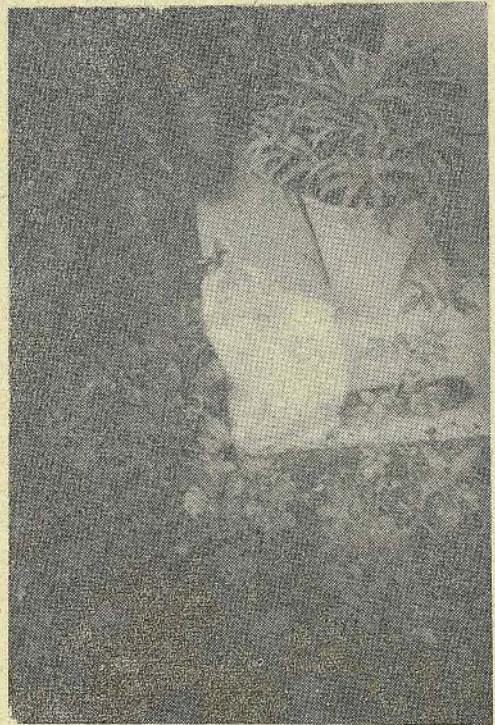
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

- Α. Στυλιανοῦ καὶ Κ. Χαρμαντᾶ: Καραθᾶς, 1969.
 Π. Πρεβελάκη: Παντέρμη Κρήτη (6' ἐκδ.) Ἀθήνα, 1969.
 Χρ. Παπαχρυσοστόμου: Ὁ Ἄγών τῆς ΕΟΚΑ 1955—1959, Πεδία συγκρούσεων καὶ ἡρώα, Λευκωσία, 1969.
 Π. Κανελλόπουλου: Ἱστορία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πνεύματος, τομ. Β1 καὶ Β2, Ἀθήνα, 1968.
 Γ. Γουδέλη: Ἡ ράγια, Ἀθήνα, 1969.
 Χρ. Κυπριανοῦ: Εὐρετήριο τῶν 5 πρώτων τόμων τῆς «Πνευματικῆς Κύπρου», Λευκωσία, 1969.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Γ. Ἀρθαν. Κέρκυρα: Νομίζω πὼς ἡ μαθήτριά σας πρέπει νὰ δουλέψῃ ἀκόμα. **Visc. Masco, Messina:** Σᾶς ἀπαντοῦμε. **B. Lav., Palermo:** Δώσαμε σὲ βιβλιοπωλεῖο τὴ διεύθυνσή σας γιὰ ἀπευθείας συνεννόηση. **I. Τυπ., Ἀθήνα:** Θὰ δημοσιευτοῦν. **Ross, Sweden:** Τὰ πήραμε ὅλα. Εὐχαριστοῦμε. ὄροντίζουμε

γιὰ τὴ μετάφραση τῶν τριῶν σελίδων, ποὺ ἔχουν σχέση μετὰ τὴν Κύπρο. **Μ. Γαλλ., Ἀθήνα:** Συναντήσαμε τὸ φίλο σας. Πολὺ ἐνδιαφέρον πρόσωπο. **Μ. Νικ., Ἀθήνα:** Σᾶς στείλαμε τὸ τεῦχος τοῦ Ν. Κληρίδη. **Θ. Τριαντ., Τρίκαλλα:** Περιμένουμε σύντομη ἐκθεση γιὰ τὴν πνευματικὴ κίνηση στὴν πόλη σας.

Ἡ γατούλα μας
 φωτογραφία: Ἀνθου Κ. Χρυσάνθη

Πολιτικὴ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος Μαρκεζίνη (4 τόμοι)
 Ἄπαντα Γρυπάρη
 Ἄπαντα Μωραϊτίνη (6 τόμοι)
 Ἄπαντα Ξενοπούλλου (9 τόμοι)
 Ἄπαντα Σουρρῆ (5 τόμοι)
 Οἱ 15 Μεγάλοι ὄλων πῶν ἐποχῶν (15 τόμοι)
 Wolle Γνωρίστε τὴν Γυναίκα σας
 Wolle Γνωρίστε τὸν ἄντρα σας
 Wolle Γνωρίστε τὸ παιδί σας

Θὰ τὰ βρῆτε στὸ βιβλιοπωλεῖον
 Γ. Κ. ΡΩΣΣΟΥ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΛΤΔ.

Ἐγγεγραμμένη ἐν Λονδίῳ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ : ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Λεωφ. Ὀμήρου 30

Τηλ. 76235/6/7 Τ.Κ. 1352 Τηλεγρ. "PANCYPRIAN"

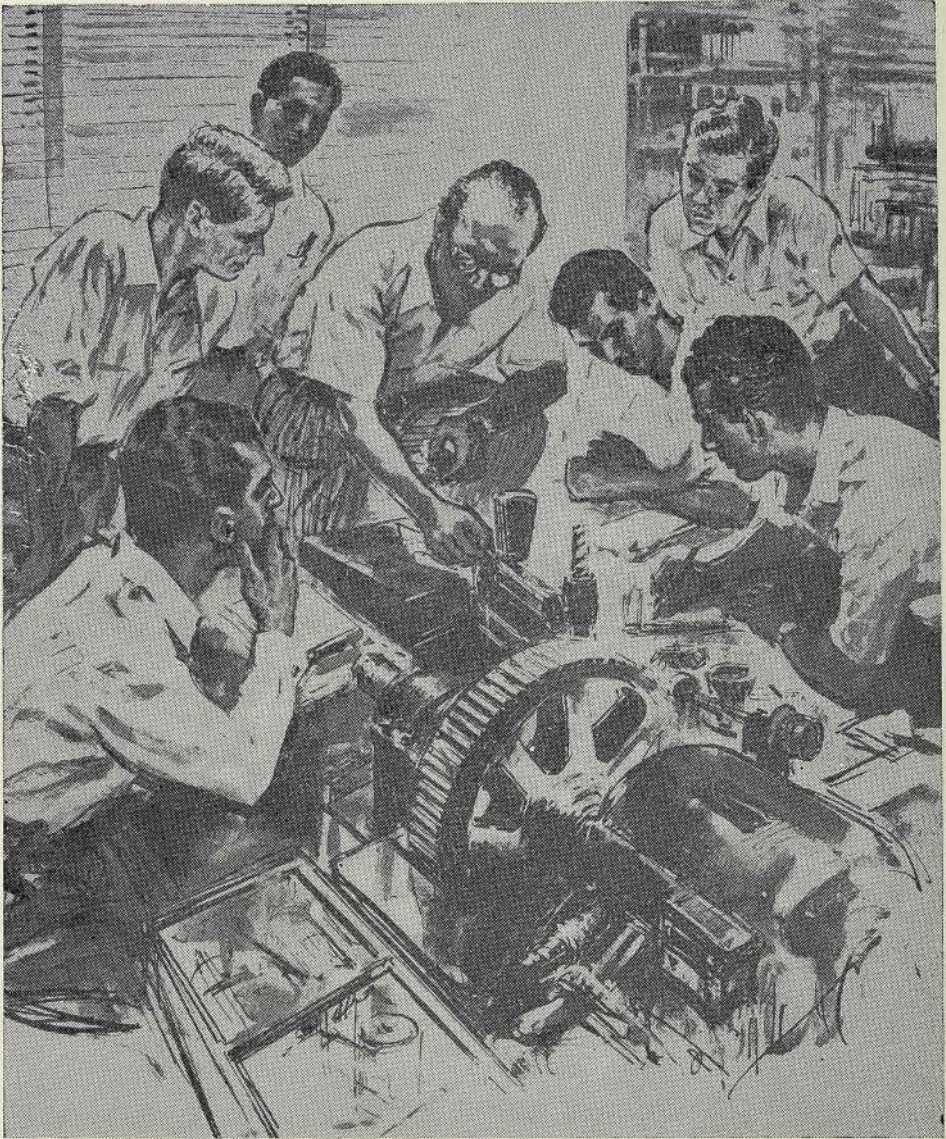
Ἵποκαταστήματα:-

- ΛΕΜΕΣΟΣ : Ἰκίνητον Σπ. Παυλίδη, ὁδ. Ἁγίου Ἀνδρέου,
Τηλ. 4000.
- ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ: Γωνία Σταδίου καὶ Ἐλευθερίας, Τηλ. 3292.
- ΛΑΡΝΑΞ : Ἐρμοῦ 39β, Τηλ. 3148.
- ΜΟΡΦΟΥ : Μακαρίου Β' 13, Τηλ. 8543.
- ΠΑΦΟΣ : Λεωφ. Ἀθηνῶν, Τηλ. 2580.

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ :

- ★ Ζωῆς,
- ★ Πυρός,
- ★ Θαλάσσης,
- ★ Ἐργατικῶν & Προσωπικῶν Ἀτυχημάτων
- ★ Αὐτοκινήτων,
- ★ Κλοπῆς,
- ★ Ἀστικῆς Εὐθύνης,
- ★ Θραύσεως Κρυστάλλων κλπ.

ELLAPLAN, ΤΡΑΠΕΖΑΣΦΑΛΕΙΑΙ

Κληρονομική μεταβίβασις τεχνικής.

Μέρος του ένεργητικού μιάς μεγάλης εταιρείας πετρελαίων είναι ή κιβωτός των τεχνικών γνώσεών της, αποτέλεσμα πλέον των πενήκοντα ετών εργασίας εις δοκιμάς και λάθη, ιδέας και έρευνας, από τους καλύτερους τεχνικούς τής έποχής. Το σύνολον αυτής τής τεχνικής πείρας έχει μεταβιθασθί εις την νέαν γενεάν, τους τεχνικούς τής σήμερον, οι όποιοι συνεχίζουν την εργασία των και με την σειράν των καταρτίζουν νέα στελέχη. Αυτή ή κληρονομική μεταβίβασις των γνώσεων είναι ένας σπουδαίος συντελεστής εις την ικανότητα τής ΣΙΕΛΛ ν' αντιμετώπιζη τά σημερινά και αύριανά προβλήματα.

...αυτός είναι ό ρόλος τής ΣΙΕΛΛ

